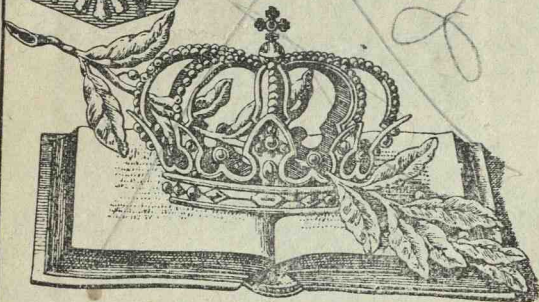

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

Nº Curent 54443 Format -

Nº Inventar ~~122588~~ 54111 Anul

Sectia Depozitii Rastul I

507/30
GENERAL N. ALEVRA

ORGANIZAREA ARMATEI

CUVÂNTARE

TINUTĂ ÎN ȘEDINȚELE SENATULUI DELA 3 ȘI 11 APRILIE

BUCUREȘTI

—
MONITORUL OFICIAL ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA CENTRALĂ

54111
A. 28.588

GENERAL N. ALEVRA

ORGANIZAREA ARMATEI

CUVÂNTARE

TINUTĂ ÎN ȘEDINȚELE SENATULUI DELA 3 ȘI 11 APRILIE

BUCUREȘTI

MONITORUL OFICIAL ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA CENTRALĂ

194

CONTROL 1953

BIBLIOTECA UNIVERSITARA
Cota 54443
Inventar 54111

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti

C54111

ORGANIZAREA ARMATEI*)

---

*Domnule Președinte,
Domnilor Senatori,*

Acum câteva zile când m'am prezentat d-lui președinte al Senatului pentru a-l ruga să mă înscrie și pe mine între acei cari vor lua cuvântul la legea pentru organizarea armatei, eram foarte emoționat; și emoția mea nu provenea de acolo că d. președinte al Senatului ar fi atât de rigid încât să înghețe pe cei ce îl apropie, emoția mea provenea dintr'o altă cauză: îmi era teamă ca nu cumva să mă întrebe dacă voi vorbi pentru lege sau dacă voi vorbi în contra legii, așa cum spune regulamentul.

Vă mărturisesc că nu aș fi știut ce să răspund. Deaceea țin să vă declar și d-voastre, d-lor senatori, că voi face expunerea mea în lumina celei mai desăvârșite obiectivități. Nu am să vorbesc nici ca majoritar, nici ca opozant, ci ca

---

*) Cuvântare ținută în sesiunea Senatului dela 3 Aprilie 1930, cu prilejul discuțiunii la legea organizării armatei.

militar; nici nu am să combat legea pe care o avem în discuțiune, nici nu am s'o susțin, dar voi spune adevărul.

Veți recunoaște și d-voastre, d-lor senatori, că la noi numai în rare ocaziuni se vorbește despre armată, ceea ce nu este totdeauna un bine. Așa bunăoară dacă ne gândim la lunga sesiune trecută în care, după cum spuneă un coleg al nostru, s'a votat 217 legi, în ceea ce privește armata, însă, în afară de câteva comunicări și unele interpelări ce se refereau mai mult la chestiuni de amănunt, nici o discuțiune de principii nu a avut loc și nici o lege militară nu a fost votată.

Deaceea, d-lor senatori, vă rog ca astăzi, când se prezintă ocaziunea să îngăduiți ca înainte de a intra în discuțiunea referitoare la proiectul de lege, să fac o expunere de ordin cu totul general asupra unor stări de lucruri din armata noastră, care va folosi în special acelor d-voastre ce nu prea sunteți obișnuiți cu chestiunile militare.

Armata fiind o instituțiune de realizări pozitive, pentru dovedirea diferitelor afirmațiuni ce voiu face, nu am să recurg la calea discuțiunilor teoretice sau la teorii abstracte după cum se întâmplă lucrurile în chestiunile de ordin juridic, ci voi face un larg apel la ca-

zuri concrete și la faptele trăite, dându-vă numeroase exemple din cele întâmplate; atât în oștirea noastră, precum și în alte armate străine.

Cum însă în aceste exemple, în general, nu voi cită nume, rog pe d. ministru de război să creadă că intențiunea mea nu este de a face nici cea mai mică aluziune la d-sa. De altfel pe mine nu mă privesc persoanele, ci numai faptele și în special influențele pe cari le-au avut asupra bunului mers al treburilor oștirii.

După această scurtă introducere, încep cu expunerea de ordin general.

Elementele cari contribuie la alcătuirea și funcționarea organismului militar se pot împărți în 3 mari grupe. Sunt mai întâi chestiunile de înzestrare și de întreținere ale armatei. În al doilea rând sunt chestiunile de instrucțiune propriu zisă a trupeii și a ofițerilor și în al treilea rând sunt problemele de organizare și de conducere.

Despre primele două grupe de chestiuni nu voi spune decât câteva cuvinte, voi face o scurtă analiză doar în treacăt, pentruca să pot dà o dezvoltare mai mare problemelor de organizare și de conducere, cari ne interesează pe noi în special în momentul de față.

Inzestrarea armatei

În ceea ce privește înzestrarea armatei este evident că, dela această tribună,

nu pot să vă spun nimic, nu pot să arăt nici ce avem, nu pot să arăt nici ce ne lipsește, pentru că atâția dușmani ne pândesc și nu așteaptă decât o ocaziune ca să afle un moment de slăbiciune dela noi. Există însă un element de apreciere public, cunoscut de toată lumea care vă poate da o oarecare indicațiune în această privință și anume: cât cheltuim noi cu armata din veniturile totale ale Statului, comparat cu alte armate străine? Am luat anume veniturile totale ale Statului și nu bugetul anual, pentru că sunt unele țări cari au case autonome, alte țări nu le au și prin urmare comparațiunea nu ar fi fost justă.

D-lor, după ultimele date, rezultă că Bulgaria cheltuiește 21 la sută cu nevoile armatei. Insa Bulgarii au devenit niște adevărați maestri în ceea ce privește camuflarea cheltuelilor militare, pentru că ei au trecut întreținerea cazărmilor, de pildă, la Ministerul de Interne, spitalele le-au trecut la Ministerul Sănătății Publice, astfel că în realitate Bulgaria cheltuiește peste 30 la sută din veniturile totale ale Statului cu armata. Ungaria cheltuiește 30 la sută, Jugoslavia 27 la sută, Rusia 28 la sută, Turcia 37 la sută, Franța 28 la sută. Insa Franța, cea pacifistă, chiar în anul acesta, pe lângă acești 28 la sută, din excedentul bugetar a întrebui-

ințat 3 miliarde și jumătate pentru fortificațiuni și pentru artilerie grea.

D. general H. Cihoschi, ministru de război: Cinci miliarde!

D. general N. Alevra: Polonia 30 la sută, iar România 16 la sută!

În asemenea condițiuni vă dați seama d-lor senatori, că oricât de pricepuți am fi noi, ori cât de buni organizatori și ori cât de economi, înzestrarea oștirii noastre este departe de a fi la înălțimea înzestrării celorlalte armate.

Eu mă abțin dela orice comentarii. Țin însă să vă amintesc ce a spus marele geniu militar al omenirii, Napoleon I, acum o sută și mai bine de ani: „Este mai bine ca o țară să-și plătească sie însăș un tribut militar, spre a nu fi cucerită, decât să fie obligată să plătească acest tribut mai târziu învingătorului, spre a-și rescumpără cucerirea. Fără armată, fără forță, nu poate să existe nici independență politică, nici libertate individuală“.

Aceste cuvinte spuse acum un secol și mai bine își au și astăzi toată valoarea lor, pentrucă în afară de primejdia unui război pe care nimeni nu-l poate prevedea și nici să se asigure că nu va fi, 2 lucruri par mai mult decât probabile din această situațiune a înzestrării armatei noastre.

În primul rând, d-voastre, știți că

ideea dezarmării generale face progrese din ce în ce mai mari, că se țin mereu congrese și conferințe internaționale și că la Liga Națiunilor există o secțiune cari se ocupă cu această chestiune. Dar până la rezolvarea completă a acestei probleme, depe acum se prevede o etapă intermediară și anume că la un moment dat, toate Statele să se oblige să nu mai fabrice noi armamente și noi munițiuni. O asemenea propunere de sigur că va fi adoptată de alte State cari, mai prevăzătoare decât noi, au avut grija până acum să se înarmeze până în dinți. Dar vă întreb d-lor senatori, care va fi situațiunea armatei noastre când, cunoscând starea de înzestrare a ei, nu vom mai avea voie pentru viitor să fabricăm muniții, puști, tunuri, cartușe, obuze, etc.?

În al doilea rând d-voastre știți că ne găsim în alianță militară cu Polonia. Această țară face sacrificii enorme pentru armata ei. În primii ani ai reconstituirii, Polonia cheltuie 49 la sută din buget numai cu nevoile militare, iar astăzi când organizarea și înzestrarea este completă, cheltuielile ei s'au oprit totuși la 30 la sută. Și atunci văzând că noi nu facem sacrificii similare, este posibil ca la un moment dat Polonia să denunțe această alianță.

D. Ștefan Graur: Totuș are nevoie de noi.

D. general N. Alevra: Astăvară în presa europeană se vorbeà despre o nouă orientare politică care ar cuprinde: Polonia, Ungaria, Italia și Austria.

În asemenea condițiuni, vă întreb iarăș, d-lor senatori, care va fi situația țării noastre, rămași singuri și izolați aci la gurile Dunării, cu veșnica amenințare slavă dela răsărit?

Iată de ce guvernul trebuie să se gândească bine la grozava răspundere ce și-o asumă în fața țării și a istoriei, dacă la un moment dat evenimentele ne vor surprinde cu înzestrarea armatei ne-completă.

Și această răspundere va fi cu atât mai mare, cu cât nu o va putea împărtăși cu Parlamentul, pentrucă noi, ne-având posibilitatea de a cunoaște realitatea lucrurilor în ceea ce privește înzestrarea armatei, nu avem nici mijlocul de a exercita controlul la care Constituția ne dă drept.

Dar mai este încă ceva. De trei pătrare de veac, de când există la noi o vieață constituțională, nu se poate cită un singur caz în care un guvern să fi cerut Parlamentului credite militare și ele să fi fost refuzate.

De aceea cred, d-lor senatori, că și de astădată sunt în asentimentul majorității d-voastre și putem asigura guver-

nul că în momentele de față, noi socotim că nici o cheltuială nu este prea mare pentru armată și-l mai putem asigura că orice credite ni se vor cere, le vom vota din toată inima și cu acea dragoste pe care fiecare din noi o purtăm instituției ce pentru orice român reprezintă *mândria trecutului, siguranța prezentului, chezașia viitorului*. (Aplause prelungite).

Iar dacă prin imposibil, Parlamentul ar refuza aceste credite, atunci d-le ministru, vă sfătuiesc să vă amintiți de cuvintele spuse în parlamentul german, într'o ocaziune similară, de genialul om politic care a fost Bismarck.

Bismarck spune: „O țară care are trei frontiere ce pot fi atacate în acelaș timp, trebuie să aibă întotdeauna o armată puternică. Dacă nu voi putea obține pe cale legală banii necesari pentru înzestrarea armatei, atunci am să-i fur. Știu bine că voi fi închis, dar cel puțin acolo, la închisoare, am să dorm mai liniștit decât azi, când țara este dezarmată“.

De aceea d-le ministru, aceste cuvinte doresc să vi le amintiți în orice moment, ca să puteți dormi liniștit și d-voastră.

D. Ștefan Graur: Este cel mai nobil furt.

Instrucția în armată

D. General N. Alevra: D-lor, trec la o a doua chestiune, la instrucția în armată. Și despre aceasta voi spune foarte puține cuvinte. De astădată, nu că lucrurile ar fi secrete, dar pentru că este o chestiune care privește direct pe șefii armatei și noi, Parlamentul, nu avem a ne amesteca.

Din contactul strâns pe care l-am păstrat cu armata pot să vă asigur, d-lor senatori, că instrucția la noi în armată este îndrumată pe calea cea bună, că în armată se muncește mult și cu spor și că ofițerii noștri își dau toată silința să instruiască cât mai bine pe soldați. (Aplause).

Sunt însă două observații pe cari am regretul să le fac.

În bugetul pe anul acesta am constatat cu surprindere și cu durere că din capitolul cel mai important al bugetului armatei, adică din capitolul instrucției s'a redus lei 49.600.000.

D-lor, dacă suma dela acest capitol ar fi mare, dacă ea ar reprezenta 8 sau 9 sute de milioane, de sigur că această reducere n'ar fi avut nici o importanță. Dar când anul trecut această sumă era numai de 170 milioane și s'a micșorat cu încă 50 de milioane, vă dați seama că s'a făcut o reducere de peste 30 la sută și, totodată, aceasta însemnează că noi

cheltuim din bugetul Ministerului Armatei, cu instrucția armatei, abea 1,5 la sută, pe când toate celelalte State cheltuiesc între 6 și 12 la sută, numai la capitolul instrucțiunii.

D. ministru știe tot atât de bine ca și mine, că adevărata instrucție a soldatului este numai când face serviciul activ, și evident, dacă se reduce mijloacele de instrucție în timpul serviciului activ, soldatul rămâne neinstruit, pentru că este adevărat că mai este concentrat în timpul când este rezervist, însă numai pentru reîmprospătarea cunoștințelor militare și nu spre a dobândi altele noi.

În al doilea rând, d. ministru știe mai bine decât mine, că trupele bine instruite suferă în lupte mai puține pierderi decât cele neinstruite. Soldatul bine instruit știe totdeauna când să înainteze, când să se oprească și știe, mai cu seamă, cum să se folosească de cel mai mic accident ce i-l oferă terenul.

De aceea, d-ilor senatori, să știți că aceste 50 de milioane economisite acum, se vor traduce odată și odată prin pierderea de câteva mii de vieți, cari desigur ar fi putut fi cruțate, dacă aceste reduceri nu s'ar fi făcut în acest an.

A doua observație este relativă la

muniția care se trage anual. În regulamentul militar este prevăzută o cantitate normală de muniții și o cantitate minimală. La noi cantitatea minimală a devenit o regulă generală. Valoarea ei reprezintă 600 milioane lei. Ei bine, am observat că și în bugetul pe anul trecut și în bugetul pe anul acesta se afectează pentru muniții numai 230 milioane de lei. Și atunci, din moment ce tragerile se fac, înțelegeți bine că numai în acești doi ani s'au consumat muniții de 800 milioane lei, peste cele prevăzute în bugetul armatei și că aceste muniții s'au luat din stocul de război destul de anemic și el.

Eu vă spun aceste lucruri, d-le ministru, nu din spirit de critică și nici ca să vă fac dificultăți, dar numai să vă atrag atențiunea, că există o lege a lui Nicu Filipescu din 1912 și astăzi în vigoare, care obligă pe orice ministru de război, ca orice cantitate luată din stocul de război să o înlocuiască imediat.

D-lor, pentru că vorbim de chestiunea instrucției, nu mă pot opri să nu vă reamintesc cuvintele atât de înțelepte și de chibzuite pe cari Alțeta Sa Regală Principele Nicolae le-a spus cu ocazia manevrelor din anul acesta.

Alțeta Sa Regală Principele Nicolae a spus în esență două lucruri: „Este

nevoie ca armata noastră să aibă o doctrină proprie de luptă“, adică să aibă regulamente militare care să corespundă firii poporului nostru, mijloacelor de cari dispunem, terenului pe care ne vom bate și naturii adversarilor cu cari ne vom lupta. În al doilea rând Alțeta Sa Regală Principele Nicolae a insistat foarte mult ca să se dea mijloace mai multe pentru aceste manevre, ce se dovedise atât de folositoare. Și cu toate făgăduielile făcute de d. prim-ministru în fața Alțetei Sale Regale și a generalilor armatei, văd că s'a răspuns cu reducerea a 50 milioane, tocmai dela capitolul instrucțiuni armatei, adică de unde se fac cheltuielile pentru aceste manevre.

D. ministru de război, pe când eră tânăr, locotenent, a făcut odată cu mine stagiul într'o armată străină și poate a rămas cu amintirea că acea armată, deși aveà cusururi de altă natură, în cece privește însă instrucția tactică, eră desăvârșit pregătită, întrucât manevrele durau acolo 8 săptămâni. Astăzi găsim că manevrele durează în Bulgaria 6 săptămâni, în Ungaria 4 săptămâni, în Cehoslovacia 4 săptămâni, în Polonia 6 săptămâni, în Rusia 8 săptămâni, iar în România 15 zile. Dacă din aceste 15 zile se scad 4—5 zile cari se pierd pentru marșuri,

pe zona de concentrare, atunci vă dați seama că manevrele la noi nu durează în realitate decât 10 zile.

D-lor, aceste manevre mai sunt necesare pentru noi și din alt punct de vedere: pentru selecționarea coloneilor și generalilor cărora urmează să li se încredințeze înalte comandamente.

Căci, după marșuri lungi și oboseitoare în mijlocul zgomotului produs de puști, de mitraliere, a bubuitului tunurilor, este momentul psihologic cel mai prielnic, pentru ca șefii armatei să constate dacă acela care formează obiectul unei propuneri de înaintare, are stăpânire de sine, dacă știe să ia hotărâri și dacă, mai cu seamă, poate să le aducă la bun sfârșit. Așa încât eu socot că dacă examenele de general trecute pe băncile liceelor din Piatra-Neamț și Brașov, cum au fost până acum, au constituit o rușine pentru armata noastră, apoi acel curs de Comandament, pe care d. ministru are intențiunea să-l înființeze, nu este decât un slab paliativ pentru rezolvarea problemei.

Problema comandamentului nostru, a pregătirii generalilor, nu se poate face decât prin manevre și numai prin manevre. Dar atâta timp cât manevrele țin două săptămâni, bine înțeles că acest lucru nu se poate realiza.

D-lor, în legătură cu aceasta, dați-mi

voie să vă spun un fapt, care poate părea mic, dar care pentru noi are o deosebită importanță. Atunci când trupa pleacă pe câmpul de manevră, evident că nu toți soldații și toți ofițerii pot să meargă cu această trupă. Trebuie lăsat un mic număr dintre ei pentru paza cazarmilor, pentru păzirea magaziiilor, pentru îngrijirea bolnavilor și așa mai încolo. Ei bine, un comandant de divizie care a luat parte la ultimele manevre, îmi spune că nici un soldat și nici un ofițer nu voiau să rămână în cazarmă, toți doreau să meargă la manevră. Din această cauză, comandanții de regimente au fost nevoiți să tragă la sorti pe acei cari urmau să rămână în cazarmă.

Vieța la manevră are farmecul ei, dar este plină de greutate: marșuri lungi și obositoare, somn puțin, hrană la ore neregulate, ploaie și noroiu. Și cu toate acestea soldații și ofițerii noștri, cu ocaziunea acestor manevre s'au dovedit de un avânt, de o ordine și de o disciplină mai presus de orice laudă. (Aplause prelungite).

Se cuvine dar, d-lor senatori, să trimitem bravilor noștri ostași, ofițeri și soldați, toată gratitudinea și toată încrederea noastră. (Aplause prelungite).

Organizarea armatei

Trec acum la problemele de organizare ale armatei, cari ne preocupă în

special pe noi. Problemele pe cari le are de rezolvat organizatorul militar sunt foarte complexe și foarte greu de soluționat. Aceste greutăți provin din două cauze: măsurile organice ce se iau nu privesc câteva sute sau câteva mii de funcționari după cum lucrurile se întâmplă în celelalte administrațiuni publice, ci ele se referă la sute de mii de oameni în timp de pace și la milioane de oameni în război, plus o cantitate enormă de materiale.

În al doilea rând, aceste greutăți provin din faptul că rezultatele măsurilor organice ce se iau nu apar imediat la suprafață. Rezultatele, bune sau rele, nu se văd decât foarte târziu și de ordinul numai cu ocazia unui război. Spre a vă convinge despre acest lucru, să-mi permiteți să vă citez două exemple: unul din armatele străine și al doilea din armata noastră.

Atunci când a izbucnit războiul balcanic, toată lumea eră convinsă cu Turcii vor ieși biruitori, și această convingere se bază pe date de ordin militar riguros exacte: superioritatea în efective, superioritatea în armament, superioritate în organizare. Și cu toate acestea Turcii au sfârșit prin a fi învinși. Aceasta se datorește unui fapt care pareă atunci de mică importanță, de aceea a și trecut neobservat.

Încă din anul 1908, prin urmare cu

patru ani înainte, când junii turci luaseră conducerea Statului turcesc, printru alte multe reforme au introdus și serviciul militar obligator pentru creștini. Ori, prin acest singur fapt, armata turcească a pierdut caracterul de armată națională otomană și totodată a dispărut și fanatismul religios care caracteriză această armată. Să nu vă închipuiți că numărul creștinilor din armata turcă eră mare; abiă reprezentă 25 la sută din efectiv, adică tot atât câți minoritari avem noi astăzi în armată. Forța disolvantă însă a acestor elemente, adică a creștinilor cari n'au voit să lupte, a fost atât de mare, încât cu toată buna organizare n'a putut fi evitat dezastrul.

Vedeți, dar, cum o măsură luată în 1908, deci cu patru ani înainte, și-a produs efectele de abiă în 1912.

Al doilea exemplu este în propria noastră armată. Mulți dintre d-voastre își aduc aminte că prin anii 1901—1904, noi am trecut printr'o eriză economică poate tot atât de mare ca și cea de astăzi. Primul ministru și ministrul de război de atunci, Dimitrie Sturdza, pentru ca să facă față nevoilor, a făcut economii însemnate în bugetul ministerului de război, cu toate că Petre Carp, mai clar văzător, i-a atras atențiunea că poate face reduceri în toate părțile, numai la armată nu. Lucrul a trecut

atunci neobservat; contingente întregi de soldați au fost liberați fără nici o instrucțiune și s'au dus la vetre. Lucrurile însă n'au apărut la iveală decât cu 16 ani mai târziu, pe câmpul de bătăie dela Turtucaia și tot frontul dunărean, când s'au văzut soldați cari nu știau să țină o pușcă în mână. Erau tocmai acele contingente de soldați cari făcuseră armata în anii 1901—1904 și cari din motivele de economie ale lui Dimitrie Sturdza, rămăseseră neintruiți.

— Fiind ora 18, Senatul, consultat, încuviințează prelungirea ședinței.

D. General N. Alevra: D-lor, nu-mi e permis să abuzez de răbdarea d-voastre, fiindcă am foarte multe lucruri să vă spun; însă aș putea să dovedesc d-lui ministru de război că și în momentul de față, învățământul din școlile noastre militare e pe o bază complet greșită. Lucrul pare acum neobservat, însă dacă vom avea un război, atunci se va putea constata că tinerii ofițeri, pe cari îi pregățiți astăzi, au mari lip-suri din punctul de vedere profesional militar.

Nu e locul însă să insist acum asupra chestiunii acesteia. Dacă se va veni cu legea învățământului militar, atunci vă voi dovedi acest lucru.

Din aceste cauze, pentru a se preîntâmpina marile dificultăți pe cari le are organizatorul militar, două lucruri

sunt absolut indispensabile: *continuitate în conducere și stabilitate în organizare.*

Continuitatea în conducere, desigur că se obține mai ușor în acele State cari au un alt regim constituțional și cari le permite să aibă un comandament continuu în timp de pace. La noi acest lucru nu este posibil. De aceea conducerea armatei se exercită de fapt de către ministrul de război. Inșă, miniștrii de război schimbându-se la fiecare guvernare nouă, atunci pentru a se face față acestei nevoi imperioase de continuitate, s'a găsit cu cale să se creeze un mare număr de comitete, consilii și comisii, sperându-se că cel puțin prin prezența persoanelor cari fac parte din aceste comitete, consilii și comisiuni și mai cu seamă prin obligațiunea impusă ministrul de război, ea pentru anumite chestiuni să țină seama de avizul conform al acestor comisiuni, măcar astfel să se obțină o oarecare continuitate.

Rezultatele n'au fost tocmai bune, pentru că dacă la început mai existau oarecari dispoziții legale, cari obligau pe ministru să țină seama de avizul conform al acestor comisiuni, astăzi nu mai găsim aceste prescripțiuni în absolut nici o lege a noastră.

În al doilea rând aceste comisiuni au avut o influență educativă nefastă asu-

pra corpului ofițeresc, după cum voiu dovedi în partea a doua a cuvântării mele.

În ce privește stabilitatea în organizare, pentru a se obține acest lucru, s'a recurs la legi mai numeroase ca în alte instituțiuni publice. și recunosc că atâta timp cât aceste legi au fost ținute la curent, s'a putut avea o stabilitate oarecare.

De aceea, să nu fiți mirați, dacă față de alte instituțiuni publice, cum e școala, biserica, apoi agricultura sau industria, pentru cari există câte patru cinci legi organice; armata are astăzi 22 de legi și îi mai lipsește încă 5 legi cari îi sunt necesare, din cari 3 sunt anunțate prin Mesaj.

Dacă țineți seamă că durata medie a unei legi nu este mai mare de 5 sau 6 ani, aceasta înseamnă că în fiecare an cel puțin 4 sau 5 legi trebuie să fie sau înlocuite cu altele sau revizuite și mai veți constată totodată nedreptatea care s'a făcut oștirii, prin faptul că în sesiunea trecută nu s'a votat nici o lege militară.

D-lor senatori, în afară de acestea, Mesajul Regal din anul acesta recunoaște că: „legiurile noastre actuale, în urma războiului și a schimbării condițiilor economice și sociale de după război, nu mai corespund nevoilor vieții de astăzi, unei dezvoltări normale a armatei“.

Dacă la această afirmare categorică mai adăugați faptul că noi avem multe legi foarte vechi, cum e legea de administrare a armatei din 1900 care are deci 30 de ani; legea de organizare a marinei care are 31 de ani; legea căsătoriiilor militarilor 38 ani și legea de organizare a comandamentelor care are 50 de ani, atunci înțelegeți bine că de această dată nu mai este vorba să se voteze o lege sau două, izolate, fără legătură între ele, ci este vorba de reorganizarea întregului sistem militar al nostru.

De altfel acest lucru l-a recunoscut și d. ministru de război în declarațiunile făcute la Cameră.

Când în Franța s'a pus această problemă a reorganizării armatei, atât primul ministru de atunci, d. Poincaré, cât și ministrul de externe, d. Briand, au găsit de cuviință, ca odată cu depunerea primelor legi, să vină în fața Parlamentului și să facă o expunere asupra condițiunilor și dezideratelor cari trebuiau să se urmărească prin organizarea armatei, pentru ca ea să corespundă politicii externe a guvernului.

Eu am sperat și sper încă că d. prim-ministru va face acelaș lucru și va imită acel bun exemplu, pentru că orice guvern, după cum are o politică agricolă, o politică industrială, o politică școlară, tot asemenea trebuie să aibă și

o politică militară; adică trebuie să fie fixat asupra unor directive mari pentru ca organizarea armatei să fie în legătură cu politica noastră externă. Și pentru a vă convinge despre acest lucru, să-mi permiteți a vă cită iarăș două exemple: unul dintr'o armată străină, iar celălalt din armata noastră.

De curând a apărut o lucrare a mareșalului englez lord Robertston, intitulată: „Conducerea războiului, șefi militari și oameni politici“.

În această lucrare, mareșalul Robertson, arată cum cu vreo 10 ani înainte de începerea războiului mondial, oamenii de Stat ai Angliei îndreptau politica acestui Stat în mod hotărît spre o politică continentală. Așa bunăoară, el susține că în urma incidentului dela Agadâr cu Germania, se încheiase înțelegerea cordială cu Franța, iar în urma vizitei regelui Eduard al VII-lea, pe care o făcuse țarului Rusiei la Reval, se încheiase înțelegerea cordială cu Rusia. Aceste înțelegeri cordiale, aveau să conducă mai curând sau mai târziu la un război pe continent. Organizarea armatei însă rămăsese corespunzătoare celeilalte vechi politici, adică acelei politici numită a „splendidei izollări“, pe cari oamenii de Stat ai Angliei o duseseră în tot lungul domniei reginei Victoria.

Rezultatul a fost că la izbucnirea răs-

boiului mondial în 1914, marele și puternicul imperiu britanic nu a putut să pună în luptă decât 160.000 oameni, organizați în 6 divizii, și aceștia apți pentru un război colonial și nu pentru un război continental.

Dar mareșalul Robertson mai adaugă: „prin faptul că organizarea armatei noastre în timp de pace nu a fost în legătură cu politica externă a guvernelor, cel puțin un milion de vieți s'au pierdut, cari ar fi putut fi cruțate dacă această politică eră în concordantă cu organizarea armatei“.

D-lor senatori, al doilea exemplu este din propria noastră țară. Generațiunea din care eu fac parte, încă depe când eram pe băncile școalelor militare, aveam în sufletul nostru simțământul că noi odată și odată tot vom face război pentru desrobirea Ardealului. In ceea ce privește însă organizarea armatei, ea nu corespundeă acestei dorințe unanime a poporului nostru, pentru că în decurs de mai bine de 30 de ani, noi n'am avut ca trupe de munte — unde trebuia să luptăm în Ardeal, în mod necontestat — decât o singură baterie de artilerie, care și pe aceea o țineam la București și o scoteam în fiecare an la parada de 10 Mai, unde făcea delicia publicului.

Și prin faptul că noi nu am avut trupe special organizate de munte, ar

putea să vă spună d-nii generali senatori de drept, cari au comandat armate în acest război, câte suferinți și câte pierderi am avut din această cauză. Astăzi lucrurile stau invers. Astăzi, când pentru noi problema munților este rezolvată, când nu mai avem decât de apărut frontierele noastre, din cari cele dela est și cele dela vest sunt la șes deschis, cu toate acestea avem în organizarea noastră un corp de armată întreg de munte, adică mai mult decât avea puternica armată germană, care nu posedă decât o singură brigadă. În schimb însă cavaleria, care-și va găsi o largă întrebuințare în teren deschis, există astăzi într'o proporție cu mult mai mică decât o avea înainte de război România Mică.

Față de cele ce v'am arătat, vedeți că este o nevoie imperioasă ca să fie o legătură cât mai strânsă între organizarea armatei și politica noastră externă.

Noi avem cunoștință despre politica generală a guvernului, căci cunoaștem politica sa economică, financiară, agrară, etc., pentru că în diferite împrejurări, fie d. prim-ministru, fie d-nii miniștri de resort, au expus punctul de vedere al guvernului. În ceea ce privește însă politica militară, nu avem decât slabe cunoștinți, dintr'o împrejurare. Anume, anul acesta, cu ocaziunea dis-

cuții la Mesaj, pe când vorbea d. profesor Iorga, d. prim-ministru, întrerupând, a spus că armata noastră este pregătită pentru defensivă.

Aceste cuvinte — sunt silit să vă mărturisesc — au produs un foarte rău efect în lumea militară din străinătate și au avut o acțiune deprimantă asupra corpului nostru ofițeresc. De aceea ele trebuiesc neapărat să fie lămurite dela această tribună.

Nu există în lumea întreagă o armată special pregătită pentru ofensivă sau o armată special pregătită pentru defensivă. Nu există decât armate pregătite de război sau armate nepregătite de război. Armata care este pregătită de război, poate să lupte, indiferent, fie în ofensivă, fie în defensivă. Armata nepregătită nu poate să lupte nici în ofensivă nici în defensivă. Mai mult încă, să nu vă închipuiți că o armată, care luptă în defensivă, are nevoie de mijloace mai puține decât în lupta ofensivă. Din contră, unele mijloace, cum sunt de exemplu aprovizionarea cu munițiuni, trebuie să fie mult mai mari atunci când luptă în defensivă, pentru că în ofensivă soldatul are două mijloace de acțiune: mișcarea înainte și focul, pe când în lupta defensivă soldatul nu are decât un singur mijloc de acțiune, focul, și din cauza aceasta consumarea de munițiuni este mult mai mare decât în lupta ofensivă.

În al doilea rând, în școlile noastre militare, în călătoriile de comandament, la toate manevrele căutăm să insuflăm ofițerilor noștri doctrina ofensivă, adică noi căutăm să-i convingem că numai prin ofensivă se pot obține rezultate pozitive și că defensivă este negarea victoriei. De aceea, acele cuvinte au avut o acțiune, cum spuneam, deprimantă, asupra corpului nostru ofițeresc.

Eu cred însă că d. prim-ministru, nefiind tocmai obișnuit cu tehnologia militară, a vrut să spună cu totul altceva. Bănuiesc și îmi place să cred că d. prim-ministru a vrut să spună, că noi pentru viitor nu vom mai face război de cucerire, un război ofensiv (aplaude), și d. prim-ministru a înțeles că pentru viitor vom face numai un război de apărare sau un război defensiv. Aceasta însă nu însemnează că chiar în cazul unui război defensiv armata românească să nu lucreze decât tot ofensiv. Dovada cea mai evidentă este operația noastră contra Ungariei. Acest război a fost defensiv pentru noi, fiindcă ungurii ne-au atacat și cu toate acestea comandamentul român prin d. general Presan, a înțeles să rezolve această problemă politică numai printr'o ofensivă, trecând Tisa și oprindu-se la Budapesta, numai din ordinul aliaților. (Aplause).

În afară de această chestiune generală, care, după cum am arătat, ar avea

mai multă greutate dacă ar fi spusă chiar de d. prim-ministru, mai avem încă nevoie de o lămurire tot dela d. prim-ministru. Fiind vorba de organizarea generală a armatei noastre, dorim să știm sub ce regim militar înțelege d-sa să așeze țara noastră.

În această privință țin să vă lămuresc că sunt două regimuri militare: este regimul militar al națiunilor sub arme și regimul națiunii armate.

Regimul națiunilor sub arme, care a existat înainte de război în toate armatele Europei, în afară de Elveția, Anglia și Statele Scandinave, este caracterizat printr' o armată activă sau permanentă, cât de puternică, cu efective cât mai mari, printr' o durată de serviciu relativ lungă, nescoborându-se sub doi ani, iar armata de război proveneà din armata de pace, prin sporirea efectivelor și într' o oarecare măsură și a unităților existente în timp de pace. Așa bunăoară, înainte de război, Franța și Germania întrețineau 800 de mii oameni, sub drapel, Rusia țaristă întreținea peste un milion de oameni, iar România Mică 100 de mii de oameni, adică cam tot atât cât are România astăzi. Înainte de război aveam 80 de regimente de infanterie, astăzi nu avem de cât 63 de regimente. Cavaleria noastră înainte de război erà în proporție mai mare decât astăzi.

Al doilea regim este acela al națiunii armate. Acest regim a fost adoptat după război, aproape în toate Statele din Europa. Un asemenea regim, — lăsând la o parte faptul că întreaga națiune ia parte la pregătirea războiului — în ce privește armata, însă este caracterizat prin: armate mai puțin numeroase și cu efective mai mici în timp de pace, o durată de serviciu relativ redusă, scoborându-se până la un an; iar în ce privește armata de război sunt două concepțiuni diferite astăzi în Europa.

După una din concepțiuni — care există în Italia, Polonia, Cehoslovacia și în Serbia — armata de război provine prin dublarea sau triplarea unităților existente în timp de pace.

După o altă concepțiune, — care o găsim în Bulgaria, Ungaria, Germania și Franța, — armata existentă în timp de pace, în momentul declarării războiului, se difuzează și apare o altă armată, armata de rezervă .

Vedeți dar, o deosebire fundamentală de concepție. După unele State armata activă sau armata permanentă este în același timp și un instrument de pregătire în timp de pace și un instrument de execuție a războiului.

După cealaltă concepție ea este numai un instrument de pregătire, iar în momentul declarării războiului, această ar-

mată dispăre, se difuzează și apare o nouă armată, armata de rezervă.

Noi, d-lor senatori, nu putem șovăi între cele două regimuri asupra națiunilor sub arme și a națiunii armate, precum deasemeni nu putem să oscilăm între cele două concepții asupra caracterului armatei în război.

De aceea o primă întrebare pe care o fac guvernului, este dacă în această privință are ceva fixat, adică, dacă are o idee directrice în ceea ce privește organizarea și alcătuirea armatei de război, căreia toată organizarea din timp de pace trebuie să-i fie subordonată? Și în al doilea rând sunt în drept să întreb guvernul dacă în cazul când are o asemenea idee conducătoare, dacă a luat înțelegere și cu șefii celorlalte partide politice?

Și această întrebare să nu vă surprindă de loc, căci, dacă în alte ramuri de activitate progresul derivă din diferențierea de concepție și de metode între partidele politice, din lupta de întrecere și năzuința spre mai bine, ce o duc aceste partide între ele; în ceea ce privește, însă, organizarea armatei, dacă vreți, într'un paradox progresul rezultă mai mult din continuitate și din stabilitate și mai cu seamă din îmbunătățirile treptate, aduse în cadrul unei idei mari, unei idei directrice, care,

trebuind să aibă o durată cât mai lungă, este nevoie să fie cu asentimentul și a celorlalte partide politice, spre a nu se modifică la fiecare schimbare de guvern.

Numai atunci când vom cunoaște aceste date și aceste precizuni, prin legile pe cari le vom vota, organizarea armatei va fi unitară, se va prezenta ca un tot armonios și va fi în legătură cu politica noastră externă. Fără aceste date și fără aceste precizuni, ori cât de multe legi militare am vota, nu vom putea înfăptui o operă constructivă căci plutim în neant.

Cu aceasta am terminat partea întâia, relativ la organizarea armatei.

Trec acum la a doua chestiune, la chestiunea conducerii.

Conducerea armatei

Conducerea armatei are o importanță poate chiar mai mare decât cea a înzestrării, pentru că sunt exemple în istoria militară, în care armate cu înzestare mai slabă, dar bine conduse, au putut obține victoria; pe când nu se poate cită nici un exemplu, în care o armată, ori cât de bine ar fi fost înzestrată, dacă conducerea a lăsat de dorit, să nu fi sfârșit prin a fi învinsă. În această privință, exemplul clasic pentru noi este războiul ruso-japonez din 1904 — 1905. În acest război, înzestrarea armatei ruse nu

eră întru nimic inferioară celei japoneze. Soldatul rus eră tot atât de brav ca soldatul japonez, efectivele în special, în ultimele mări bătălii dela Mukden și Liao Yang, erau mai mari la ruși decât la japonezi și cu toate aceasta rușii au fost învinși, pentru că conducerea eră superioară la japonezi.

Intr'o lucrare apărută îndată după acel război, datorită colonelului rus Martinov se arată cum comandamentul rusesc a întrebuițat pe câmpul de bătălie, aceleași mijloace greșite de conducere pe cari le întrebuiță și în timp de pace. De aceea vă dați seama ce mare importanță au sistemele de conducere în timp de pace, pentru că ele influențează în mod direct conducerea în timp de război.

În armata noastră, de mai bine de 50 de ani, se poate spune că am făcut progrese uimitoare în toate direcțiile, afară de una singură, a conducerii, unde sistemele și metodele au rămas aceleași ca în trecut și numai corespondând vremurilor de astăzi.

Pentru a evidenția mai bine acest lucru și pentru a pune chestiunea în mod mai clar voi căuta să arăt cari sunt caracteristicile acestor sisteme de conducere de ieri și astăzi.

Conducerea oștirii noastre, se poate caracteriza prin următoarele trei

puncte: O auto-învăţire a ministrului de război, cu funcţiunea de conducător al armatei în timp de pace; o întrebuinţare foarte mare în conducere de comitete, consilii şi comisiuni şi al treilea, o centralizare excesivă.

După cum am spus, prima caracteristică este auto-învăţirea ministrului de război, cu funcţiunea de conducător de căpetenie al armatei.

Această chestiune din punct de vedere constituţional o vom discuta în partea a doua a cuvântării mele. Fapt însă este că fără ca acest lucru să fie tocmai clar în Constituţia noastră, şi fără a se prevala atât de textele de lege, dar mai mult prin ordine, prin decizii şi instrucţiuni ministeriale, de fapt ministrul de război, a fost conducătorul continuu şi real al armatei noastre în timp de pace.

Acest sistem de conducere nu dă rezultate bune. Mai întâi nu poate să fie continuitate în conducere în timp de pace, atât de necesară. Este destul să vă spun că dela războiul pentru Independenţă, dela 1878, până astăzi, adică în decurs de 53 de ani, am avut 68 de miniştrii de război, ceea ce înseamnă că un ministru a funcţionat în mediu 8-9 luni.

În afară de aceasta, în anul 1912, atunci când războiul balcanic eră des-

lănțuit și în preajma întăririi noastre în acțiune contra Bulgariei, am avut în curs de un an trei miniștri de război, iar dela încheierea păcii până astăzi, adică în decurs de zece ani, am avut opt miniștri de război! Prin urmare, vedeți că în asemenea condițiuni continuitate în conducere în timp de pace nu poate să existe.

În al doilea rând, nu este continuitate între conducerea din timp de pace și cea de război, pentru că unele sunt criteriile după care se alege un ministru de război în timp de pace și altele sunt normele după care se desemnează generalul care va comanda armata în timp de război.

Dar mai sunt și alte urmări mai grave. Este necontestat că armata noastră, ca toate armatele, se democratizează în ceea ce privește alcătuirea și structura sa. Nu avem decât să amintim principiul Constituției, care prevede că tot românul, indiferent de origine etnică de limbă sau de religie, face parte din unul din elementele puterii armate. Nu avem decât să amintim modul de proveniență al ofițerilor cari azi sunt recrutați din toate clasele sociale. Noi avem astăzi în oștire numeroși ofițeri fii de țărani, din cari unii au ajuns generali și ne mândrim cu ei !

Dar, dacă armata se democratizează, în ceea ce privește structura și alcătuirea sa, apoi ca ființă și ideologie ea rămâne o instituție tradiționalistă și conservatoare. Sufletul eroilor morți în războiu continuă să plutească asupra aceluia care le-au luat locul, conducându-i pe căile glorioase ale tradiției ostășești.

Pe baza acestor imperative categorice, sunt unele lucruri asupra cărora armata nu poate să facă nici cea mai mică concesiune, ori și cât de mult s'ar democratiza timpurile. Și între aceste imperative categorice sunt necontestat disciplina și ierarhia.

Nu există armată în lume în care să se poată admite ca un șef de un grad mai mic să comande pe un altul de un grad mai mare.

Ori, acest lucru se întâmplă veșnic la noi cu miniștrii de război, pentru că nu odată am avut miniștri de război coloneli sau tineri generali de brigadă, cari în timpul cât au fost la minister au comandat, au luat sancțiuni și au acordat recompense altor generali mai mari sau mai vechi în grad decât ei; pentru ca apoi, atunci când nu mai erau miniștri, să se întoarcă sub ordinele aceluiași șefi pe cari îi comandaseră.

Aceste lucruri n'ar trebui să se întâmple, pentru că ierarhia în armată

formează un lanț atât de puternic încât inelele sale nu pot fi întrerupte nici într'un punct, nici la bază nici la vârf, fără ca organismul militar să nu se resimtă în întregul său.

Deaceea, d-lor senatori, să nu vă mirați dacă, bunăoară, examinând promoțiile de înaintare dela generali de brigadă la generali de divizie, veți constată că în mod obișnuit un general de brigadă stă 7, 8 sau 9 ani în acest grad, aceasta bine înțeles cercetând situațiunea pe 15—20 de ani în urmă; căci nu vorbesc de timpurile actuale.

Dar din când în când apare câte o promoție fericită, care stă numai 3 ani în grad.

Le o examinare mai amănunțită veți constată însă că dintr'o asemenea promoție face parte și un fost ministru de război, care atâta timp cât a fost la guvern a avut grijă, prin bugetele anuale, să sporească numărul generalilor ca să poată să obțină și el o înaintare mai repede.

Aceasta este una din cauze că noi am ajuns să avem astăzi cel mai mare număr de generali din toată Europa.

Dar au fost și unii generali miniștri cari s'au scoborât foarte jos în domeniul moral, ponegrind și insinuând în contra camarazilor lor, pentru ca a doua zi, când nu mai erau miniștri, să poată urcă cât mai sus treptele ierarhiei mili-

tare, distrugând prin aceasta buna camaraderie ce trebuie să existe în armată între generali ca și între toți ofițerii.

În această privință, ori și cât de îndepărtate ar fi timpurile, tot nu ași putea să vă dau exemple dela noi, pentru că ar fi posibil să ating unele susceptibilități.

D. General Al. Lupescu: Nici nu sunt la noi asemenea cazuri.

D. G. Aslan: Poate că nici n'ar fi la noi.

D. General N. Alevra: Au fost și la noi.

Dar, ca să vă dau un exemplu din care să vedeți că în nici un caz un șef mai mic nu trebuie să comande unuia mai mare, pentru că se produc animozități între generali, îmi permiteți să vă citez exemple din alte armate.

Așa, bunăoară, în războiul dela 1870, în bătălia dela Spiekeren, la 6 August, corpul al II-lea de armată franceză era comandat de generalul Frossard, un favorit al împăratului, care nedreptățise pe alți generali ce ar fi avut dreptul să obțină un asemenea comandament.

Ei bine, acest corp este atacat în acea zi de armata a treia a prințului de coroană german și zdrobit, cu toate că pe o zonă la 15 km de câmpul de luptă se găseau 8 divizii franceze cari ar fi putut interveni în aceiași zi, însă

nici un comandant n'a vrut să-l ajute, zicând: „lăsați pe acest savant să se descurce singur“ (Murmure).

Iar zece zile mai târziu, la 16 August, în bătălia dela Raisonville-Vionville, corpul al III-lea german, crezând că are în fața sa o slabă arier-gardă franceză, atacă cu impetuozitate, dar se izbește de întreaga armată a lui Bazin, și ar fi urmat să fie zdrobit dacă trei comandanți de corpuri de armată, neștiind unde eră bătălia, fără să primească nici un ordin, ci alergând numai la bubuitul tunului, nu ar fi sărit în ajutorul camaradului lor, transformând o înfrângere sigură într'o mare victorie strategică.

Dar mai este și un alt exemplu: prin anii 1904—1905, în Franța, eră guvernul radical al d-lui Combes.

Acest guvern duceà o luptă înverșunată în contra religiei, urmărind separația bisericii de Stat.

Ministrul de război de atunci, generalul André, pentru ca să complacă șefului guvernului, persecută pe ofițerii cari manifestau, într'un chip sau altul, simțimintele lor religioase, și între acei loviți de către generalul André a fost și colonelul Foch, care pe atunci eră în garnizoana Paris și predă la școala de război cursul de înaltă strategie militară, punând bazele doctrinei pe care

armata franceză aveà să o aplice în războiul cel mare din 1914—1918.

Ei bine, colonelul Foch, pentru că aveà bunul obicei să se ducă în fiecare Duminică la biserică, este mutat de ministrul său într'o mică garnizoană din provincie.

Vă închipuiți care ar fi fost soarta Franței și poate a omenirii întregi dacă în acel moment Foch, scârbit, și-ar fi dat demisia din armată.

Vedeți dar că aceste lucruri trebuie evitate cu desăvâșire și că buna camaraderie trebuie să existe între toți ofițerii noștri.

D. Ștefan Gaur: Patriotism.

D. General N. Alevra: D-lor, față de această stare de lucruri să nu vă mirați dacă eu, militar, am ajuns la concluzia că, din toate punctele de vedere ar fi mai preferabil ca ministrul de război să fie o persoană civilă. (Aplause).

M'am întrebat de multe ori, ce s'ar fi ales de magistratura noastră dacă am fi avut totdeauna miniștri de justiție aleși dintre președinții de tribunale sau consilierii Curților de apel?

În magistratură poate că lucrurile nu ar fi mers așa de departe, pentru că după cum se spune, dacă justiția are ochii legați apoi gura îi e lăsată liberă, pe când armata are ochi liberi dar gura încătușată. De aceea i se spune și „marea mută“.

Din această cauză multe lucruri urâte, cari s'au petrecut în armată, nici n'au putut transpiră în marele public.

Din aceste cauze alte țări, cu o mai mare experiență politică decât a noastră, au înțeles de mult acest lucru.

Așă, Franța, dela încheierea păcii încoace, a avut numai miniștri de război civili, cu o singură excepție, aceea a generalului Nollet, în timpul scurtei guvernări a d-lui Herriot.

Iar în Anglia n'au existat niciodată miniștri de război militari, decât o singură excepție în timpul războiului, a lordului Kitchener, dar, chiar după moartea tragică a lordului Kitchener, deși războiul continuă, miniștrii de război în Anglia sunt toți persoane civile. Astfel a fost Lloyd George și mai târziu lordul Derby.

De altfel, fostul ministru de externe al Angliei, Sir Grey, spune în memoriile sale: „Intr'un Stat cu regim constituțional nu e nevoie ca miniștrii să fie specialiști. E destul ca ei să aibă o mare cultură generală și să aibă calități de organizatori, pentru ca să poată conduce pe tehnicieni“.

Dar, veți spune că prin acest mijloc ar fi posibil să se introducă politica în armată.

Eu nu mă tem de acest lucru, pentru că nu-mi închipui că un om politic din

orice partid ar face parte să fie în stare să introducă politica în armată. De altfel noi avem exemple în această privință.

Am avut oameni politici ca Toma Stelian, care a fost un foarte bun ministru de război, dar mai cu seamă am avut pe Nicolae Filipescu, care eră încarnația cea mai desăvârșită a omului politic și cu toate acestea a fost un ministru de război distins.

Și d. general Lupescu, care se găsește aci și care a fost consilierul tehnic al lui Filipescu, vă poate confirma aceasta și vă mai poate spune dacă în tot acest timp a putut să observe vreun gest sau vreun act prin care N. Filipescu să fi căutat a introduce politica în armată.

Armata noastră ar fi fericită să aibă și de aci înainte mulți miniștri ca Filipescu.

Vă asigur, că dacă nu ar fi fost Nicolae Filipescu ministru de război, în anii 1911—1912, și dacă el nu ar fi fost secondat în chip admirabil de către șeful de stat major de atunci, d. general Averescu, armata noastră nu numai că nu ar fi trecut Dunărea după câteva zile dela declararea războiului, uimind întreaga Europă, dar nici măcar nu s'ar fi putut mișca din cazărmi.

Acest lucru nu vi-l spun din auzite, ci din proprie experiență, pentrucă pe

atunci eram maior, șef al biuroului mobilizării întregii armate, astfel încât cunosc foarte bine situațiunea din acele vremuri.

Comitete și consilii.

D-lor senatori, a doua caracteristică a sistemelor de conducere de astăzi este întrebuițarea unui număr excesiv de mare de comitete, comisiuni și consilii.

În general vorbind, lucrul produs de asemenea adunări colective este mult mai mic decât atunci când lucrează o singură persoană.

Pe lângă aceasta, din asemenea consilii și comitete nu rezultă de ordinar decât cel mult soluțiuni mijlocii, nici o dată soluțiuni radicale. Și în fine sistemul de a lucra prin aceste comitete și consilii face ca răspundere să rămână nedefinită.

Dar, oricât de mult m'ași strădui să vă arăt defectele acestui sistem de a lucra prin comitete și consilii, desigur că nu v'ași putea convinge mai bine, decât citindu-vă din expunerea de motive a d-lui prim-ministru, întocmită cu ocazia legii de organizarea ministerelor.

Iată ce spune d. prim-ministru: „după război în special administrația noastră s'a desorganizat și mai mult prin crearea de comisiuni de tot felul, funcționând aproape pe lângă toate serviciile.

departamentelor. Aceste comisiuni, prin avizele lor, acopere responsabilitatea ministrului și înlătură orice răspundere a funcționarilor.

Va trebui ca în viitoarea organizare toate aceste comisiuni funcționând fie pe bază de lege, fie pe bază de simplă dispozițiune ministerială, să dispară, pentru ca să se poată pune în aplicare răspunderea legală a funcționarilor publici și răspunderea ministerială“.

Inlocuiți cuvântul de „funcționar“ prin acela de „ofițer“, și situațiunea se potrivește de minune și pentru armată.

Din nenorocire însă aceste frumoase idei, expuse într'un chip atât de luminos, se găsește în flagrantă contradicere cu cuprinsul acestei legi, căci dacă veți trece la text, anume la partea relativă, la organizarea armatei, veți vedea că numai în administrația centrală se găsește nu mai puțin de douăsprezece comitete, comisiuni, și consilii.

Acest lucru dovedește două lucruri, sau că d. ministru de război n'a cunoscut concepția d-lui prim-ministru, sau că d. prim-ministru, prea mult ocupat, n'a avut timpul să revadă textul acestei legi.

În orice caz, fie prima ipoteză, fie cealaltă, este o dovadă pentru noi că legea de o așa mare importanță nu trebuie să votată cu atâta grabă.

Dacă la aceste 12 consilii, comitete și comisiuni vom mai adăuga încă câte un mic și un mare comitet la fiecare comandament de divizie și de corp de armată, plus alte comisii, comitete, etc., prevăzute de alte legi organice ale armatei, atunci ajungem astăzi la rezultatul că, oștirea noastră se găsește împânzită de un nesfârșit număr de comitete, consilii și comisiuni, cari dau cea mai bună ocaziune fiecărui șef ce nu vrea să-și asume o răspundere cât de mică să se pună veșnic la adăpostul și sub oblăduirea avizului prealabil al acestor adunări anonime și fără răspundere.

Voci de pe băncile majorității: Așa este!

D. General N. Alevra: D-lor, exemple sunt foarte numeroase. Voi cită unul singur, despre rezultatul acestei stări de lucruri și anume: influența pe care o are un asemenea sistem de a lucra în cecece privește înaintările în armată.

Corpul nostru ofițeresc este foarte disciplinat. Nu ar fi decât să ne amintim timpurile nu prea îndepărtate, când ofițerii primeau soldă într'adevăr de mizerie și când adesea, fără motive justificate erau aruncați de pe o frontieră pe alta, astfel încât ani dearândul acești ofițeri au trăit în suferință fără de speranță și în desnădejde fără de liman.

Cu toate acestea nici un murmur, nici

o șoaptă, nici un cuvânt de protestare dela nimeni și de nicăeri.

D. Ștefan Graur: Onoare lor!

D. General N. Alevra: Onoare lor!

Nu tot astfel stau lucrurile când este chestiunea de înaintare, adică atunci când se atinge de drepturile lor, care au influență asupra întregii cariere. Atunci răbdarea lor are o limită însă spre cinstea și onoarea ofițerilor, și de data aceasta nemulțumirile se exprimă tot pe cale legală, pe calea reclamațiilor. În ultimul timp reclamațiunile în chestiuni de înaintare au sporit într'un număr îngrijitor. Știu că d. ministru de război are toată bunăvoința ca să soluționeze aceste chestiuni, însă eu îl asigur că nu va ajunge la nici un rezultat, pentru că după cum spune nemuritorul Shakespeare: în piesa „Hamlet“, ceva putred există în Danemarca, și acest putregai provine tocmai de acolo că într'o chestiune atât de delicată, atât de gingașe, care atinge direct cariera ofițerilor, hotărîrea ultimă, adică sentința definitivă nu o dau șefii, individual, personal și prin urmare direct responsabili; ci o dau asemenea adunări anonime și fără răspundere. De aceea d-lor, să nu vă mirați dacă voi spune că au fost cazuri când ofițerii propuși, de toți șefii lorerarhici să înainteze la vechime, odată ajunsți în discuțiunea acestor comitete a-

nonime au fost caracterizați „buni în grad“, adică opriți dela avansare. Să nu vă mirați dacă veți află că au fost cazuri când ofițerii propuși la „alegere“ de toți șefii lor erarhici, odată intrați în discuțiunea acestor comitete, au fost trecuți la rândul vechimei.

De fapt și mai extraordinar, au fost cazuri când ofițerii propuși la înaintare prin alegere, ajunși în discuțiunea acestor comitete, au fost menținuți „buni în grad“. Pentruca să nu vă închipuiți că eu exagerez, îmi pare rău că d. general Văitoianu nu se găsește aici, căci d-sa v'ar putea spune cazuri mai precise în această privință.

Vedeți, d-lor senatori, deosebirea enormă între răspunderea directă și personală a șefilor atunci când caracterizează pe ofițer în memoriul lui și totala lipsă de răspundere a acelorași șefi atunci când lucrează întruniți în asemenea comisiuni anonime. Sora noastră mare Franța, suferă și ea de aceeași boală, de boala comisiunilor și a comitetelor, însă în chestiuni de înaintare acolo nu se mai întrebuințează nici un comitet, nici o comisiune, acolo nu hotărăște decât șeful în mod individual și personal, pentru ca să se poată stabili răspunderile.

Prin urmare singurul sfat, pe care pot să-l dau d-lui ministru de război,

în această privință, este ca să urmeze întocmai cele zise de d. prim-ministru, într'un mod atât de luminos în expunerea de motive citită: adică să faceți să dispară toate aceste comisiuni consilii și comitete.

Prin aceasta să credeți d-le ministru, că veți sădi o viață nouă în armată, o viață plină de acțiuni directe și personale în locul colectivităților anonime de astăzi, sub auspiciile cărora cu forme legale se săvârșesc toate ilegalitățile.

Centralizarea.

A treia caracteristică a sistemului de conducere de astăzi este după cum vă spuneam, o centralizare excesivă, deși în armată erarhia comandamentelor este atât de bine definită încât ea ar putea fi instituția cea mai descentralizată. În această privință ași putea să vă citez sute de exemple. Mă mulțumesc însă cu unul singur: chestiunea mutării ofițerilor.

D-lor, nu există o atribuțiune în care comandantii de mari unități — de divizii și de corpuri de armată — să aibă o mai mare răspundere ca aceea a mutării ofițerilor, pentru că dela ea depinde toată încadrarea pentru război. În armată, cu toae acestea—până acum cel puțin—comandamentele nu aveau nici un drept în această privință. Putea un

comandant de divizie sau de corp de armată, să vadă că într'unul din regimentele sale lipsește până la 50 % din efective pe când alături un regiment să aibă o supra populație de ofițeri. El nu are dreptul să mute un sublocotenent dintr'un regiment într'altul. Totul trebuie să se facă dela minister. Pe de altă parte aceleși comandanți de divizie sau de corp de armată, în caz de război, li se încredințează vieța a 50—60.000 de oameni de care adesea nu au să-și dea seama decât față de propria lor conștiință. Nu găsiți, d-lor, că este o prea mare deosebire de atribuțiuni în timp de pace, față de acele din timp de război? De aceea una din cele mai bune dispozițiuni din această lege este că s'a dat chestiunea mutării ofițerilor la comandamentele de divizie și corpuri de armată și pentru aceasta nu pot decât să felicit pe d. ministru. (Aplause).

De altfel această chestiune eră și într'o mare contradicție, pentru că legea de înaintare dă dreptul comandanților de divizie și de corpuri de armată să hotărască în ultima instanță până la anumite grade, adică până la gradul de căpitan. În schimb însă, aceleși comandanți nu le acordăm dreptul să mute un singur sublocotenent dela un regiment la altul.

Afară de aceasta avem și un exemplu foarte edificator. D. general Prezan, când a luat în timpul războiului conducerea Marelui Cartier al Armatei, printre primele măsuri a fost și aceea că a dat mutările la comandamentele de divizie și de corp de armată. Și fac apel la d. ministru de război, care pe atunci, ca tânăr colonel, comanda o divizie, să spună d-sa dacă prin această măsură a avut ceva de suferit armata?

Din contră, dacă nu s'a mărit autoritatea și prestigiul acestor comandamente?

D-lor, întrebarea este dacă sistemul de astăzi, când fiecare sublocotenent este mutat cu decret regal, direct de Ministerul de Război, are vreun avantaj? Asupra acestui lucru este destul să vă amintiți cele ce vedeți sistematic de două ori pe an: la 1 Aprilie și la 1 Octombrie, când paginile ziarelor sunt pline cu numele a mii de ofițeri, mutați dela un corp de trupă la altul. Din acestea rezultă două lucruri: mai întâi prin asemenea mutări noi dăm inamicilor noștri cari ne urmăresc de aproape toată ordinea de bătae a oștirii și toată încadrarea armatei noastre, fără ca ei să-și dea cea mai mică osteneală.

În al doilea rând, prin acest sistem care s'a practicat până acum, trupele vor rămâne în caz de război fără coeziune.

Există unele forțe morale, pe care în timpul de pace le nesocotim, iar la război ne căim amar că n'am ținut seamă îndeajuns de ele, și printre aceste forțe pe cari le neglijăm în timp de pace, este aceea a coeziunii trupelor, adică aceea forță morală care face ca o trupă în luptă să fie capabilă de toate îndrăsnelile, iar în caz de nevoie să reziste pe o poziție până la ultima extremitate.

Coeziunea rezultă necontestat, mai întâi din instrucțiunea trupelor. Acolo unde este o trupă bine instruită, soldații au mai multă încredere în ei, și sunt mai rezistenți. Dar coeziunea rezultă mai cu seamă din cunoașterea șefilor și a soldaților între ei. (Aplause prelungite).

Și spre a vă convinge de acest lucru vă voiu cită două exemple, unul dintr'o armată străină și unul din armata noastră.

În bătălia dela Waterloo din anul 1815, care a pus capăt gloriei lui Napoleon, trupele cari au luptat în acea zi erau excelente ca soldați, din punctul de vedere al instrucției, pentru că soldații aceștia făcuse campania din Italia și Spania, luptaseră la Austerlitz și la Wagram, la Borodino în Rusia, la Lipsca și la Dresda, așa că instrucția lor eră desăvârșită.

Ei bine, această armată atât de bine instruită și care este victorioasă în tot

timpul acelei memorabile zile, spre seară, când se lovește de o rezistență mai serioasă, opusă de către trupele engleze, comandate de Wellington, cade repede în debandadă și fugе de pe câmpul de bătae. Francezilor le-a plăcut multă vreme — pentru ca să nu micșoreze întru nimic gloria marelui Napoleon — să spună că această înfrângere s'ar datoră actului de trădare al unuia dintre generalii săi, Grouchy, care n'a sosit pe câmpul de bătaie la ora și la punctul indicat de marele împărat. Istoria nepărtinitoare a venit însă să a-rate adevărul. Și adevărul este că, aceste trupe, deși excelente ca soldați, însă fiind de adunătură, neavând timp să se cunoască șefii cu soldații între ei, erau lipsite de coeziune, și, de aceea, au căzut atât de repede în debandadă, punând capăt gloriei lui Napoleon.

Un alt exemplu este din propria noastră armată. Trupele cari au luptat în munți, este necontestat că au avut o rezistență mai mare. Această rezistență se datorește în primul rând, desigur, valorii celor doi generali, Prezan și Averescu, cari au comandat aceste trupe, (aplaude), dar, și, d-lor, vor recunoaște că unitățile pe cari le-au avut sub ordine aveau mai multă coeziune decât acele cari au luptat pe frontul Dunărean. Aceste din urmă trupe se poate spune că erau de adunătură, fiind con-

stituite din acel batalion al IV-lea, care luase ființă la decretarea mobilității și, după aceea, s'au întrunit în regimente, brigăzi și divizii, unde șefii și soldații se vedeau pentru prima dată cu ochii.

Vedeți, dar, câtă importanță are asemenea chestiune a coeziunii trupelor. Și, atunci, pentru a pune capăt acestei stări de lucruri atât de dăunătoare oștirii noastre, nu sunt decât următoarele lucruri de făcut:

Prima chestiune, care a fost rezolvată atât de fericit de d. ministru, este ca aceste mutări să fie trecute la comandamente, pentru că ele fiind în contact mai strâns cu trupele, își dau mai bine seama de nevoile reale ale acestor mutări.

În al doilea rând este nevoie ca, atunci când există lipsuri de ofițeri prezenți, aceste lipsuri să apese deopotrivă și asupra serviciilor armatei și asupra trupelor luptătoare, adică asupra regimentelor; ne mai putându-se admite ca regimentele să aibă lipsuri, după cum spuneam, până la 50 la sută de ofițeri, iar serviciile să fie suprapopulate.

Dar, mai este încă o nevoie, și aici intervine rolul cel mare al d-lui ministru de război, și anume, ca d-sa să caute să facă vieța echivalentă pentru toți ofițerii. Și, spun echivalentă și nu egală, pentru că desigur că ofițerii care stau pe malul Nistrului și ne păzesc ho-

tarele, nu vor putea găsi niciodată acele mulțumiri sufletești, pe cari le au ofițerii în garnizoane mari și civilizate din Vechiul Regat și Ardeal. Și atunci trebuie să le dăm o altă compensație, care nu poate fi decât pe deoparte locuințe cât mai bune și confortabile, pentru ca în mijlocul familiei ofițerii să găsească adevărata mulțumire sufletească. Și în al doilea rând, este nevoie, d-le ministru, să vă îngrijiți mai mult de acei ofițeri cari fac paza hotarelor noastre și cari au copii la școală. Aceștia nu pot să-și instruiască copii în localitățile unde se găsesc, (aplause), iar soldele lor sunt atât de mici, încât nu le dă mâna ca să plătească gazde în orașe, acolo unde se găsesc școalele publice. Eu cred că din bugetul Ministerului de Răsboi, de 9 miliarde, s'ar putea găsi 5—10 milioane, pe care ministerul să le dea acelor care au copii la școală. Prin asemenea măsuri să fiți sigur că se vor găsi ofițeri, cari vor rămâne toată viața lor pentru paza hotarelor noastre.

D. General de divizie Henri Cihoski, ministrul armatei: Aceasta s'a realizat. Sunt 60 de milioane date pentru ofițerii cari stau în garnizoane mici, unde nu pot ține familiile cu dânsii și care din cauza copiilor cari sunt însoțiți și de mame au trebuit să aibe locuința familiei în altă parte decât în garnizoană. (Aplause).

D. Colonel Marin Șeinescu: Cât se dă de ofițer?

D. General de divizie Henri Cihoski, ministrul armatei: Variaza de la 80 la 160 lei pe zi. Patru-cinci mii lei pentru generali, și mi se pare trei mii de lei pentru grade mici.

Voci: Puțin.

D. General de divizie Henri Cihoski, ministrul armatei: Dacă leafa este opt mii de lei și îi dai trei mii pe deasupra pentru gradele mici, iar la cele de 15 mii lei încă cinci mii lei, înseamnă ceva.

D. Ștefan Graur: Se mai pot înlătură comisiile inutile, și să se dea la ofițeri.

D. General de divizie Henri Cihoski, ministrul armatei: Comisiile nu sunt niciodată inutile, atunci când sunt tehnice.

D. General Al. Lupescu: Comisiile în armată nu se plătesc.

D. General de divizie Henri Cihoski, ministrul armatei: Nu se plătesc.

Urmările conducerii de astăzi

D. General N. Alevra: D-lor, întrucât am arătat cele trei caracteristice principale ale conducerii de astăzi, să vedem ce influență au avut ele asupra mersului treburilor oștirii.

În primul rând, după cum eră de așteptat, una din urmări a fost desvoltarea biurocrației în proporții îngriji-

toare. Aceasta este de altfel o boală generală a Statului nostru.

Nu am să vă arăt și să vă spun câte hârtii intră și es zilnic dela Ministerul de Răsboi și comandamente, nici că sunt direcții și servicii, care se suprapun ca atribuții, sau biurouri, care se controlează și cer aprobări reciproce; ci îmi permit să vă atrag atenția asupra frumosului local din piața Valter Mărăcineanu, cu cinci etaje, în care 1.660 ofițeri, funcționari civili și subofițeri își consumă toată vloga, și aceasta pentru o oștire de 8 corpuri de armată; iar cine a avut ocazia să călătorească la Berlin, a putut să vadă că localul Ministerului de Răsboi al fostei armate germane, este o modestă locuință cu două etaje, unde lucrau 600 de ofițeri și funcționari civili, pentru o armată de 25 de corpuri de armată, și care în momentul declarării războiului s'a triplat. Acest singur exemplu dovedește biurocrația extraordinară care este în armata noastră și nu insist mai mult.

D. Colonel M. Șeinescu: Să se isprăvească cu ofițerii cari trăiesc la Paris.

D. General N. Alevra: A doua urmare a sistemelor de conducere de ieri și de astăzi, este sporirea serviciilor în armată într'o proporție îngrijitoare. În alte oștiri serviciile nu absorb mai mult decât 10 la sută din efective. La noi astăzi ele au ajuns să absoarbă 25 la sută

din efective. Dacă pe lângă aceste servicii vom adăuga și trupele neluptătoare, adică jandarmii, trupele de căi ferate, pompierii, etc., atunci ajungem la rezultatul că 50 la sută din efective sunt absorbite de aceste servicii și trupe neluptătoare, și numai restul de 50 la sută rămân pentru trupele luptătoare.

Imi pare rău că nu este aci colegul nostru, d. inginer Mircea, președintele Uniunii Industriașilor Români, pentru că eu l-aș întreba pe d-sa cam ce idee ar avea despre un industriaș, care în fabrica sa, din materia primă pe care o introduce, scoate numai 50 la sută, produs util, iar restul de 50 la sută se pierde în deșeuri? Desigur, că d. inginer Mircea ar avea tot dreptul să spună că acel fabricant nu știe cum să conducă, cum să organizeze și cum să administreze instituțiunea în capul căreia se găsește. Ei bine, cam acelaș lucru se poate spune și despre armata noastră, pentru că ea are numai 50 la sută profit real trupe luptătoare, iar 50 la sută din ea o formează serviciile și trupele neluptătoare.

La aceasta adăugați faptul că în caz de război din aceștia numai 17 la sută continuă să fie întrebuințați tot la servicii și trupe neluptătoare, iar restul de 33 la sută, reprezentând peste o jumătate de milion de oameni, aproape neinstruiți și cu o foarte slabă instrucție mi-

litară, cu care în război vrem să formăm divizii de rezervă și alte asemenea unități, pe cari să le aruncăm în foc în primele faze ale luptelor. Adică să se repete întocmai ceea ce s'a petrecut la Turtucaia și pe frontul dunărean, este o dovadă evidentă că lecțiile trecute, plătite cu jertfa a sute de mii de eroi, n'au prea servit mult la noi în armată.

Dar mai este o dovadă, că la noi se întrebuițează prea mulți soldați în asemenea servicii și trupe neluptătoare. Desigur că d-voastră ați avut ocaziunea să vedeți cum la Ministerul de Finanțe, la Curtea de conturi, la Casa generală de pensiuni, la administrațiile financiare din Capitală și la toate percepțiile soldați grăniceri fac pe ușierii, în timp ce pentru paza Nistrului noi întrebuițăm numai trei grăniceri la chilometru, iar bolșevicii nouă grăniceri la chilometru. Din această cauză atâți inddezirabili au împânzit Basarabia în ultimul timp.

Deasemenea, unii dintre d-voastră au avut ocaziunea să vadă cum prin anumite gări soldații din trupele de căi ferate, în loc să învețe cum se manevrează trenurile, cum se construiesc și se întrețin liniile ferate, sunt întrebuițați ca hamali ca să încarce sau să descarce cărbunii. Dar nu mulți din d-voastră ați avut ocaziunea să vedeți și un alt spectacol. În fiecare dimineață în-

tâlnesc echipe compuse dintr'un agent al fiscului, un soldat grănicer care în trecut erà din jandarmi și un toboșar, de ordinar țigan, care pornesc dela cele zece percepții ale Capitalei și se îndreaptă spre mahalalele dela periferie pentru încassarea birurilor.

Poporul, mai cu seamă cel dela mahala nu-și dă seama, că acel soldat este grănicer sau jandarm și că este plătit de Ministerul de Finanțe sau de către cel de Interne. Poporul, din moment ce vede că omul are o pușcă și poartă o uniformă, știe că este soldat al țării românești.

Și atunci, vă dați seama cum sunt primite aceste echipe volante la mahala, cu tot soiul de invective și chiar cu apă fiartă?

Dacă acest lucru va continuà vom ajunge ca la Romani, în timpul lui Antoniu, când odată cu publicarea listelor de proseriși apăreau pe străzile Romei sicarii aceia îmbrăcați în negru pentru executarea proscrisilor; iar la vederea lor lumea îngrozită se ascundea prin curți, prin grădini și prin pivnițe. Dacă lucrurile vor continuà se va întâmplà acelaș lucru și la noi, adică vom ajunge ca poporul să fugă de soldați și să-i desconsidere.

În felul acesta se sapă însă o prăpastie între popor și armată, și acest lucru nu ar trebui să se întâmple mai cu

seamă astăzi, când ultimul război a dovedit că frontul nu a putut să reziste decât atâta timp cât masele populare, din spate, aveau încredere în front. Iar când această încredere a dispărut, frontul oricât de puternic erà, s'a prăbusit.

Prin urmare, trebuie să fim în această privință cu cea mai mare atențiune.

Dar mai este încă ceva.

D. profesor Iorga, a spus, nu de mult, în Parlament, și cu foarte multă dreptate, că o armată trăiește cu mândria ei.

Dacă d. ministru de război poartă pe umeri o uniformă care-i este dragă și scumpă, îl rog să creadă că și nouă ne este tot așa de scumpă, și îl rog să mai creadă că suntem îndurerăți atunci când vedem cum cei mai buni fii ai țării, care poartă aceeaș uniformă, sunt întrebuințați ca ușieri, ca hamali, ori ca sicari. Nu că aceste ocupații ar fi de desconsiderat, din contră le consider foarte onorabile, dar ele nu cadrează cu acea mândrie ostășească de care ne vorbea d. profesor Iorga și în care noi am fost creșcuți.

De aceea rog pe d. ministru de război cu toată insistența să ia măsuri ca regulamentele militare să se aplice în toată rigoarea lor. Aceste regulamente prevăd că soldatul, în afară de atribuțiunile lui în cazarmă, nu poate fi în-

trebuințat decât ca sentinelă pentru paza avutului public, ceea ce nu este tot una cu serviciul de ușier, el poate fi întrebuințat excepțional în cazuri de inundații, incendii și menținerea ordinii publice atunci când organele administrative și polițienesti nu pot să-și îndeplinească rostul lor, dar atât și nimic mai mult.

Însă, urmările cele mai grele ale sistemelor de conducere de ieri și de astăzi sunt de necontestat în domeniul moral, pentru că prin asemenea sisteme caracterele nu se pot forma, individualitățile nu pot ieși la suprafață, iar inițiativa, cea mai mare calitate a unui ofițer în război, rămâne înăbușită, neputând să se desvolte liber.

În privința inițiativei nu știu dacă nu greșesc și dacă nu are să mă contradică colegul nostru, d. profesor senator Rădulescu-Motru, însă socotesc că spiritul de inițiativă nu este încă destul de desvoltat în poporul nostru, lucru de altfel foarte explicabil, pentru că prea multe veacuri am trăit sub stăpânire străină și prea este recent timpul de când ducem o viață adevărat liberă.

De altfel, dintr'o statistică întocmită de d. profesor Ștefănescu-Goangă, care se ocupă cu orientarea profesională a tineretului, rezultă că din circa 40.000 de studenți din universități 35.000 fac

studii, care-i îndreaptă spre cariere sigure, adică de Stat, și numai 5.000 spre cariera agricolă, comercială, industrială, etc., unde sunt riscuri.

Mai mult, tot dintr'o statistică recentă rezultă că, pentru o țară agricolă ca a noastră, la 170.000 de elevi, înscriși în gimnazii și licee, corespund 2.700 de elevi, din școlile de agricultură.

Dar nu este numai atât, dintr'o anchetă făcută la una din aceste școli de un director care în mod părintesc a întrebat pe fiecare copil să spună care e visul lui după ce va isprăvi școala, din acești 90 la sută visau să se facă funcționari de Stat, agronomi și alte funcțiuni, și numai 10 la sută, să se facă plugari pe contul lor propriu. De altfel și faptul că comerțul se găsește în majoritate în mâna străinilor, este tot o dovadă a lipsei spiritului de inițiativă, neîndestulător de dezvoltat în poporul nostru.

Și cum noi în armată avem mare nevoie de acest spirit de inițiativă, este evident că trebuie să forțăm nota. O asemenea însușire însă nu se poate dobândi nici prin conferințe făcute pe băncile școlilor militare, nici prin ordine și deciziuni ministeriale. O asemenea însușire nu se poate căpăta decât punând pe fiecare ofițer în cât mai multe situațiuni spre a-l obliga să ia singur hotărâri pe

propria răspundere. Este evident că mulți dintr'înși vor greși, cu atât mai bine, pentrucă cu cât vor săvârși mai multe erori în timp de pace, cu atât vor face mai puține greșeli la război, cu deosebirea că erorile în timp de pace se pot îndrepta, pe când cele săvârșite la război adeseori sunt ireparabile.

D-lor senatori, în această privință avem un exemplu foarte evident din propria noastră armată. După prima perioadă a războiului nostru, atunci când d. general Presan a luat conducerea Marelui Cartier, a fost nevoit dela început să ia comanda la un mare număr de colonei și generali cari se arătaseră nehotărâți pe câmpul de luptă.

D. General H. Cihoski, ministru de război: Pretutindeni s'a întâmplat aceasta.

D. General N. Alevra: Sunt poate, puțini cari știu ce dramă s'a petrecut în sufletul acestui ostaș cu inimă de aur când a trebuit să ia această măsură. Și astăzi îmi amintesc cum îndurerat îmi spunea atunci: „Ce puteam să fac? Interesele țării erau deasupra, deși recunosc că toți aceștia sunt niște victime nevinovate ale unui sistem greșit de educație“.

În adevăr, o mare parte din acești colonei și generali, cărora li s'a luat comanda, fuseseră în timp de pace niște

elemente excelente, cari contribuise necontestat la propășirea armatei noastre prin fapte și prin scris, dar cari atunci când s'a aflat în fața inamicului au șovăit, arătându-se nehotărâți.

Iar în partea a doua a campaniei noastre, să nu vă închipuiți că d. general Prezan s'a ocupat numai de instrucțiunea trupei și de înzestrarea ei cu materialul necesar, ci printr'o intuiție extraordinară și-a dat seama din primul moment că ceia ce lipsește corpului nostru ofițeresc eră tocmai acest spirit al inițiativei, care nu eră destul de dezvoltat. Și atunci a făcut ce trebuia să facă în acel mement: a forțat nota! Apelez din nou la d. ministru de război, care pe acele vremuri comandă o divizie, să vă spună d. ministru dacă în toată cariera sa, de aproape 40 ani, a dus o viață mai liberă de șef și a putut să facă mai multe acte de inițiativă, decât în acele 8—9 luni cât a durat perioada noastră de refacere. M'am întrebat și mă mai întreb și în ziua de astăzi, de ce oare acele bune sisteme de conducere, cari fuesesră întrebuintate în perioada de refacere și cari ne-au condus la Oituz, Mărășești și Mărăști, de ce au fost părăsite la încheierea păcei? Pentru ca să revină la vechile sisteme de conducere de dinainte de război și cari ne-au dus la Turtucaia? Vă mărturisese că nu găsesc

nici astăzi absolut nici un răspuns și nici o explicație.

În afară de aceasta este de necontestat că, în urma marelui război, disciplina socială, adică disciplina, în popor a scăzut foarte mult. Din această cauză vă rog să credeți că se resimte și armata și că disciplina în armată se menține mai greu decât în trecut.

Este dar nevoie să punem la dispoziția comandamentelor mai multe mijloace. Unul din cele mai sigure este de a spori, pe toate căile și prin toate mijloacele, autoritatea și prestigiul acestor mari comandamente. Dar dintre toate organele superioare, acela care are mai multă nevoie de autoritate și de prestigiu este necontestat, marele stat major al armatei, pentru că ultimul război ne-a dovedit că în toate oștirile, dar absolut în toate, marele stat major al armatei s'a transformat în organ suprem de conducere și se cunoaște că una din condițiunile esențiale de succes este încrederea pe care armata trebuie să o aibă în șeful său, în organul suprem de conducere.

Dar astăzi lucrul este mai greu, pentru că dacă în trecut era suficient ca numai armata să aibă încredere în acest șef, astăzi, când toată națiunea va participa la război, este nevoie ca întreg poporul să aibă încredere în aceia cari îi

vor conduce destinele în momente grele.

Ori, acest lucru nu se va putea obține atâta vreme cât marele stat major al armatei va fi ținut încătușat în dependența cea mai strictă a ministrului de război, așa cum lucrurile s'au petrecut până astăzi.

De altfel, în această privință, avem și un exemplu: în armata germană erau două staturi majore; eră marele stat major al armatei de uscat și statul major naval. Marele stat-major al armatei de uscat, datorită unui alt regim constituțional, care îi dăduse posibilitatea să trăiască complet independent de Ministerul de Război, a fost în stare să producă generali iluștri în campaniile din 1866, 1870. Și noi trebuie să recunoaștem că a avut generali mari și în războiul dela 1914—1918. Pe când statul-major naval, din cauza marei personalități a amiralului Tirpitz, care a îndeplinit în decurs de 20 ani funcțiunea de ministru al marinei, fiind prea mult încătușat, n'a putut produce nici o personalitate mai de seamă, și tocmai aceea este una din cauzele pentru cari la declararea războiului flota germană n'a îndrăznit să se măsoare cu flota engleză, care nu eră atât de superioară celei germane; în bătălia navală numă-

rul vaselor n'are o așa mare importanță. Superioritatea constă în calitatea vaselor și în instrucțiunea și disciplina echipajelor. Și din acest punct de vedere desigur, la germani erà perfectă. Insa flota germană dacă n'a îndrăznit să atace pe cea engleză, repet, este pentru că nu s'a putut produce la ei în timp de pace o personalitate mai cu vază în care să se fi avut toată încrederea. Și cine stăpânește Marea, stăpânește lumea. Adevărata cauză pentru care germanii au fost bătuți, este că englezii au rămas continuu superiori pe Mare.

D-lor, un alt lucru care rezultă din aceasta este: In toate țările în care Marele stat-major și comandamentele mari ale armatei, au fost ținute încătușate sub dependență strictă a ministrului de război în timp de pace, cum s'a întâmplat în Franța, Italia și la noi, în toate aceste țări criteriul după care s'a încredințat comandamentele armatei în momentul izbucnirii războiului mondial n'a fost totdeauna cel mai just, și din această cauză, după primele bătălii, în Franța, îndată după Marna, generalul Joffre s'a văzut nevoit să ià comanda la peste 200 de generali și coloneli. Deasemenea s'a luat comanda în Italia la peste 100 de comandanți, iar la noi, dacă nu mă înșel,

la 50—60, pe când în armata germană, unde acești comandanți avuseseră în timp de pace altă libertate, acolo criteriul a fost mult mai just, căci nu s'a luat comanda în total decât la 4 până la 5 generali.

În rezumat, ceea ce se desprinde din toate acestea, este că pentru viitor noi avem nevoie să se lase o mai mare libertate și independență comandamentelor superioare ale armatei, adică sumedeniile acelea de chestiuni care privesc conducerea și cari, până astăzi, erau în atribuția Ministerului de Război, să fie trecute în mâna acestor înalte comandamente.

În al doilea rând, este nevoie ca toate acele comitete, consilii și comisii—în chestiuni care privesc conducerea armatei—să dispară.

În al treilea rând, este nevoie de o descentralizare cât mai mare în comandamente, pentru că numai astfel se poate dezvoltă inițiativa în corpul nostru ofițeresc.

Dacă d. ministru de război va realiza toate aceste modificări, eu îl asigur de pe acum că numele său va figura în istoria armatei noastre, alături de acele nume glorioase, căci va stă alături de generalul Florescu, de generalul Lahovary, de Nicolae Filipescu, pentru a

nu aminti decât de câțiva din acei cari odihnesc sub lespede de mormânt somnul lor de veci; iar dacă d. ministru nu va face aceasta și dacă va continua cu sistemul de conducere din trecut, eu îl asigur că oricât de bune și de multe legi am votă noi, oricâte miliarde vom cheltui cu armata, progrese în oștire nu vor fi.

Iar dacă se va întâmplă un război nenorocit, toți acei cari ați avut în timp de pace conducerea destinelor armatei, veți putea, poate până la un punct, găsi o justificare, în ce privește lipsa de înzestrare a armatei, din cauza situațiunii atât de grea, economică și financiară. Dar dacă s'ar constată că înfrângerea este provenită din cauza metodelor greșite de conducere din timp de pace, atunci nimeni din toți cei cari au avut în atribuțiile lor destinele armatei în timp de pace, nu vor putea aduce nici o justificare și nici o scuză, pentrucă spre a aduce îmbunătățiri în conducerea armatei nu se cere nici o cheltuială suplimentară din partea Statului, ci numai două lucruri: bunăvoință și pricepere.

D-lor senatori, cu aceasta am terminat prima parte a cuvântării mele. Vă mărturisesc că sunt foarte obosit și vă rog să-mi permiteți să continui în ședința de mâine. (Aplause prelungite și îndelung repetate).

D. Th. Simionovici, vice-președinte:
D-lor senatori, fiind orele înaintate, și
d. general Alevra, care ne vorbește atât
de interesant, fiind obosit, ridic șe-
dința și anunț pe cea viitoare mâine,
Vineri, 4 corent, la ora 15,30.

Ședința se ridică la ora 19,20.

ORGANIZAREA ARMATEI*)

---

*Domnule Președinte,
Domnilor Senatori,*

Deoarece prima parte a expunerii mele a fost întreruptă, prin un interval de timp cam mare și mai cu seamă cum d. prim-ministru, astăzi și ministru de război, n'a luat parte la acea ședință, găsesc cu cale să fac un scurt rezumat asupra celor ce am spus în ședința trecută.

În primul rând am arătat că, în ceea ce privește înzestrarea și întreținerea armatei, noi cheltuim cel mai puțin din toate statele Europei, adică numai 16 la sută din veniturile totale ale Statului, pe când celelalte State cheltuiesc între 25 și 30 la sută.

Din această cauză este evident că înzestrarea oștirii noastre nu poate fi la înălțimea înzestrării oștirilor celorlalte State.

---

*) Cuvântare ținută în ședința Senatului dela 11 Aprilie 1930.

În ceea ce privește instrucția armatei, v'am arătat că din acest capitol, care era deja foarte mic, căci reprezintă numai 170 milioane, anul acesta s'au mai redus încă 50 de milioane, așa că astăzi capitolul instrucțiunii în armată reprezintă 1 și jumătate la sută din bugetul Ministerului de Război, pe când la toate celelalte armate el reprezintă între 6 și 12 la sută.

Din această cauză, pe când în alte armate manevrele durează între 4 și 8 săptămâni, la noi durează numai maximum două săptămâni.

Relativ la organizarea armatei am căutat, în special, să vă arăt că este nevoie să existe o idee directrice mare, în ceea ce privește alcătuirea armatei de război, căreia toată organizarea de pace urmează a-i fi subordonată.

Această idee trebuie să fie în legătură cu politica noastră externă; pentru că dacă în trecut au fost unele State, ca Germania, unde politica externă era subordonată dezvoltării armatei, astfel că cu cât armata devenea mai puternică, și politica externă trebuia să devină mai agresivă, încât la urmă a împins țara la război, astăzi noi înțelegem lucrurile cu totul invers. Astăzi înțelegem că armata să fie în slujba politicii externe, dar mai înțelegem ca organizarea armatei să fie astfel făcută încât în orice moment politica noastră

externă, sprijinită pe armată, să poată fi dusă cu toată demnitatea și cu toată fermitatea.

În ceea ce privește conducerea armatei v'am arătat că sistemele de conducere dela noi din oștire, cari dăinuiesc de mai bine de 50 de ani, nu mai corespund timpurilor de astăzi și nevoilor de mâine.

V'am arătat cele trei caracteristice mari ale conducerii: auto-întreținerea ministrului de război, în timp de pace, cu conducerea armatei; întrebuintarea unui număr prea mare de consilii, comisiuni și comitete și o centralizare excesivă.

V'am arătat apoi înrâuririle ce au avut aceste sisteme asupra bunului mers al armatei, și în special desvoltarea biurocrației într'o proporție foarte mare.

Apoi cum serviciile armatei au ajuns de absorb peste 25 la sută din efectiv, pe când celelalte armate nu întrec de 10 la sută.

În fine, v'am mai arătat cum sistemele de conducere de astăzi au o influență defavorabilă din punct de vedere moral, căci caracterele nu pot ieși la suprafață, individualitățile nu se pot forma, iar inițiativa rămâne înăbușită și nu se poate desvoltă.

Am insistat în special asupra nevoiei imperioase, ca în viitor să se dea

o cât mai mare libertate și o cât mai mare autoritate comandamentelor mari și cu deosebire marelui stat-major.

După această scurtă expunere intru astăzi în examinarea proiectului de lege propriu zis.

Expunere de motive

D-lor senatori, vă spuneam, în partea întâia a cuvântării mele, că problemele ce are de rezolvit organizatorul militar sunt foarte complexe și foarte greu de soluționat.

Din această cauză aproape nici o chestiune de ordin militar nu poate fi soluționată printr' o singură lege, ci numai printr' un ciclu de legi.

Așa, bunăoară dacă examinăm problema înaintărilor în armată, vom vedea că la noi aproape toți organizatorii militari și-au închipuit că pot rezolva această chestiune numai prin simpla lege de înaintare.

Or, această lege nici nu creiază vacanțe, nici nu mărește numărul lor și nici nu le micșorează.

De fapt problema înaintărilor în armată nu se poate soluționa decât printr' un ciclu de șase legi din cari trei legi de natură organică și trei legi de natură administrativă.

Iar legea de înaintare nu vine decât în urmă să armonizeze și să unifice

principiile din celelalte legi, așa încât ea s'ar putea numi mai bine o lege de economie a înaintărilor.

Acelaș lucru se întâmplă când e vorba de alcătuirea sau organizarea generală a armatei.

O asemenea problemă nu se rezolvă numai prin legea de organizare propriu zisă, ci tot printr'un ciclu de trei legi și anume: legea de organizare, legea de recrutare și legea cadrelor.

Aceste trei legi la un loc formează statutul militar al armatei, sau scheletul pe care se sprijină toate celelalte legi, fie de conducere, fie de organizare, fie de natură administrativă.

Legătura între cele trei legi statuare este foarte mare, în sensul că nu se poate veni cu o nouă lege de recrutare, sau să se aducă modificări legii celei vechi, fără ca ea să nu fie imediat pusă în concordanță cu celelalte două legi statuare, adică cu legea de organizare și legea cadrelor.

Deaceea francezii numesc aceste trei legi, trilogia militară.

În Franța însă, când a fost vorba de organizarea armatei sau de reforma militară, aceste trei legi au fost depuse în Parlament în acelaș timp, pentru a fi examinate concomitent.

Acest lucru apare la noi și mai evident astăzi, mai cu seamă din cauza evenimentelor din ultimele zile.

Fiindcă, vedeți, d-lor senatori, o concepțiune și o mentalitate a prezidat la alcătuirea legii de organizare, și o altă mentalitate și concepțiune va prezida la alcătuirea celorlalte două legi statute.

Din această cauză e posibil ca organizmul ce va reeși din aceste trei legi să nu fie unitar și să nu se prezinte ca un tot armonios.

Vedeți dar cât erà de necesar că cele trei legi să fi fost depuse deodată în Parlament.

În afară de aceasta, în orice ramură de activitate, atunci când vroiești să organizezi ceva, e nevoie să știi mai întâiu pe ce elemente contezi; în al doilea rând trebuie să știi cum le grupezi și în fine cum faci repartiția lor.

Deaceea socotesc că în primul rând trebuie adusă în discuțiune publică legea de recrutare care dă numărul, apoi legea de organizare care hotărăște gruparea unităților și numai în al treilea rând legea cadrelor care ar fi repartizat efectivele procurate prin legea de recrutare la unitățile fixate de legea de organizare.

Deaceea se și spune că legea cadrelor este o lege de economie militară.

Astfel cum stau lucrurile, noi nu știm ce are să se întâmple. E posibil ca un alt ministru de război, care va întocmi legea de recrutare, să fie, spre exemplu,

foarte larg în ceea ce privește dispensele, scutirile, amânările, etc., și atunci se poate întâmpla ca efectivele pentru cari eră proiectată gruparea actuală să nu mai corespundă realităților, în acest caz armata s'ar prezentă ca un cap foarte mare pus pe un schelet șubred, adică asemănător cum este astăzi orașul Viena față de Austria.

Vedeți, prin urmare, că și din acest punct de vedere eră poate necesar să se fi venit întâi cu legea de recrutare a armatei.

Tehnica legilor militare

Trec acum la modul de alcătuire al acestei legi sau la tehnica ei, căci legile militare au și ele tehnica lor. Aceasta provine din faptul că armata este în acelaș timp și o instituțiune socială și o instituțiune militară. De aci două categorii de legi, unele cu caracter social militar, cum sunt, de exemplu, legea de recrutare, legea de rechiziție, legea căsătoriei ofițerilor, etc., iar altele cu caracter pur militar, cum sunt: legea de organizare, legea cadrelor, legea înaintărilor, etc.

Caracteristica legilor din prima categorie, adică a aceloră cu caracter social militar, este că ele trebuie să fie întocmite în mod cât se poate mai a-

mănunțit, pentru ca pe de o parte fiecare cetățean să-și cunoască în mod cât mai precis atribuțiunile sale relativ la armată, iar pe de altă parte, pentru ca autoritatea militară să nu poată veni mai târziu, sub pretextul de a lămurii legea, să impuie pe cale de regulamente, de ordine și decizii ministeriale, noi obligațiuni cetățenilor, în afară de acelea pe cari ei singuri au consimțit să le dea pentru armată prin reprezentanții lor legali: membrii Parlamentului și pe cale de lege. De aceea se și spune că „fiecare țară are armata pe care poporul însuși o voiește“.

În ceea ce privește legile din a doua categorie, adică acele cu caracter pur militar, acestea trebuie să fie întocmite într'un spirit mult mai larg, pentru ca autoritatea militară să aibă posibilitatea ca, potrivit împrejurărilor, să ia anumite dispozițiuni, fără să fie încătușată de un text prea precis al legii.

Din această cauză socot că cele cuprinse în actualul proiect de lege, relativ la cap. III, adică durata serviciului militar, și cap. IV, relativ la chemările sub arme, nu își aveau locul în legea de organizare a armatei. Locul lor eră în legea recrutării.

În această lege de principii trebuiă

să se spună un singur lucru: durata obligațiilor militare este dela 21 la 50 ani. Atât și nimic mai mult. Fiindcă, vedeți, s'au pus câteva chestiuni relative la recrutare, însă prea sumare, și pe de altă parte, gândiți-vă că noi ne găsim acum la sfârșitul sesiunii legislative și este posibil ca în această sesiune să nu se mai poată vota legea recrutării și mai este posibil ca această lege să vie în discuție tocmai la finele sesiunii viitoare, atunci se va întâmpla că, în decurs de un an, armata să se găsească cu câteva principii, prevăzute în legea pentru organizarea armatei din 1930, iar tot restul detaliilor în legea din 1913.

Vor rezultă contradicțiuni dăunătoare și autoritatea militară se va găsi adesea în fața unor goluri și lipsuri foarte mari; după cum vă spuneam, în chestiuni de asemenea natură, nu este permis ca legile să fie interpretate, ci ele trebuie executate întocmai. Așa că și din acest punct de vedere eră mai bine ca toate aceste dispozițiuni, relative la recrutare, să nu figureze în legea de organizare a armatei.

Durata serviciului sub arme

Trec acum la chestiunea duratei serviciului militar. Este chestiunea care a interesat cel mai mult populațiunea tuturor țărilor, nu numai la noi, ci și

în întreaga Europă. Așa, bună oară, în Franța, pot spune că întreaga problemă a organizării armatei s'a învârtit în jurul acestei chestiuni.

D-lor, dar pe lângă importanța pe care o are această chestiune prin ea însăși, pentru mine are și o importanță personală. Cu toate acestea o voi trata cu aceeași obiectivitate pe care am păstrat-o și până acum.

În decursul celor 6 ani, cari au precedat venirea actualului guvern la conducerea treburilor Statului, eu nu am făcut nici odată politică militantă, ci am fost numai consilierul tehnic, pentru chestiunile militare, al d-lui prim-ministru. În această calitate d-sa de foarte multe ori s'a sfătuit cu mine și eu l-am informat asupra stărilor de lucruri din armată. Prin urmare atunci când s'a prevăzut în programul partidului național-țărănesc reducerea treptată a serviciului militar sub arme, până se va ajunge la un an, am avut și eu o parte în această privință. Mai mult încă, când în congresul partidului din 1928, s'au arătat pentru fiecare departament, în mod detaliat vederile partidului național-țărănesc, am avut și eu cinstea să expun partea relativă la armată.

Cu această ocaziune am insistat mai mult tocmai asupra acestei probleme,

arătând măsurile cari trebuie să se luată pentru ca o asemenea reformă să poată fi îndeplinită. În special am arătat că dacă din primele zile ale venirii partidului național-țărănesc la guvern, se vor lua anumite măsuri pregătitoare, după un interval de aproximativ 2 ani se va putea reduce serviciul militar la 18 luni, iar după alți 2 sau 3 ani, prin măsuri pregătitoare se va putea reduce chiar la un an. Astfel că întreaga reformă ar fi durată cam 5 ani, adică tot atâta cât a durat și în Franța. Din moment ce constatăm că până acum nu s'a luat nici o măsură pregătitoare, pentru care nu era nevoie de vreo lege, ba în unele privințe s'a lucrat în sens cu totul contrar, atunci sunt îndreptățit să mă întreb dacă nu cumva a fost din partea noastră o tuturor o ușurință atunci, sau astăzi este desinteresare și lipsă de experiență spre a îndeplini o asemenea reformă. Această chestiune trebuie discutată pe toate laturile sale și în special este nevoie să vedem dacă este oportună, dacă ar aduce vreun avantaj pentru țară și pentru armată și dacă este posibil de realizat la noi.

În urma încheierii păcii generale popoarele Europei, obosite de război, deși foarte atente la siguranța lor, înțeleg să-și asigure această siguranță cu

mijloace mai puțin grele ca în trecut.

De aceea, în toate Statele Europei, durata serviciului militar sub arme s'a redus în mod simțitor. Astfel astăzi găsim că durata serviciului militar este: în Polonia de 18 luni la infanterie și de 2 ani pentru celelalte arme; în Bulgaria, în Jugoslavia, în Italia, în Turcia, în Grecia, în Cehoslovacia, este de 18 luni.

În Franța de 12 luni, în Belgia de 12 luni. Or, noi am rămas chiar și prin actuala lege cu serviciul militar dela 2—3 ani, și atunci se naște o întrebare: dacă putem noi stă în Europa mult timp singuri, cu o durată de serviciu militar atât de lung, fără a fi tratați de către celelalte State că avem intențiuni imperialiste și de cucerire, cari vor avea desigur influență rea asupra relațiilor noastre economice și financiare.

În al doilea rând, în ședința precedentă, vă spuneam că ideia dezarmării generale prinde din ce în ce mai multe rădăcini și vă mai arătam că până la soluționarea definitivă a acestei chestiuni, acum se întrevede o etapă intermediară și anume să se oprească la un moment dat fabricarea armamentelor în toate Statele. Odată cu aceasta se va impune tuturor acestor State o durată de serviciu sub arme identică și atunci să fiți asigurați că durata care se va im-

pune va fi după limita minimă, cum este în Franța și în Belgia, și nu după limita maximă, cum o avem noi. Așa că vedeți d-voastră, într'un viitor apropiat, este posibil să ni se impună această reformă din afară și noi să fim nevoiți a o adopta într'un moment politic poate nepotrivit pentru țara noastră.

În afară de aceasta actualul guvern vede îmbunătățirea situației noastre economice și financiare printr'o colaborare cu capitalul străin.

Ori, trebuie să știți că finanța străină are de multe ori capriciile și curiozitățile ei. Deaceia să nu fiți mirați dacă la un moment dat, odată cu propunerea de participare a capitalului, poate avantajoasă, printr'un capriciu, s'ar impune guvernului să reducă și durata serviciului militar. Și cred că nu numai guvernul acesta, dar orice alt guvern va avea o propunere avantajoasă, nu va putea decât să consimtă la acest lucru. Așa încât, din toate punctele de vedere, această chestiune a reducerii duratei serviciului sub armă devine oportună. Să vedem acum dacă ea are avantaje pentru țară și pentru armată.

Nu insist asupra faptului că curențele democratice, cari astăzi se accentuează din ce în ce mai mult, reclamă ușurarea sarcinilor militare, căci ar fi să alunec pe tărâmul politic și pentru că

chestiunile de ordin militar nu se rezolvă prin prisma intereselor politice, ci numai prin a celor naționale.

Dar eu văd un alt avantaj: țara noastră, eminentemente agricolă, are un climat foarte ingrat. Sunt anumite epoci ale anului când ori și câte brațe lucrătoare ar fi, tot nu sunt de ajuns și de aceea socot, că dacă ogoarele nu sunt destul de bine lucrate și dacă produsele solului nu sunt de o calitate așa de bună, acest lucru nu trebuie atribuit atât neștiinței țăranului de a lucra pământul, ci mai mult că la anumite epoci ale anului îi lipsesc cu desăvârșire brațele, și atunci veți înțelege d-voastră ce spor va fi pentru economia națională, dacă acești soldați, din cari 90 la sută sunt muncitori agricoli, vor stă cu 6 luni, sau un an mai mult la domiciliul lor, contribuind la aceste munci.

Sunt însă avantaje și pentru armată. Mai întâi, deși până acum durata serviciului eră de 2 până la 3 ani, să nu vă închipuiți că soldatul stă tot acest timp în cazarmă.

Există date foarte precise, din cari rezultă că în acest interval de doi sau trei ani soldații nu fac decât maximum 7—8 luni instrucție și aceasta nu în mod continuu, câte 2—3 luni în cazarmă și timpuri de ședere îndoite acasă.

Imi pare rău că d. profesor Rădu-

lescu-Motru nu este aici, căci d-sa ar putea spune mai bine ca mine că în ceea ce privește instrucția și educația rezultatele sunt mult mai mari, când ele se predau într'un timp mai scurt, dar continuu, decât când sunt predate într'un timp mai lung, însă discontinuu.

În afară de aceasta contingentul, încorporându-se o singură dată, în fiecare an, rămân cam 20.000 de oameni neîncorporați. În trecut, îndată după război, au fost ani când rămâneau neîncorporați 60.000 de oameni.

D. General Ion Lupescu: Au scăzut. Nu sunt nici 12.000.

D. General C. Presan: 5—6.000.

D. General N. Alevra: În sfârșit, sunt în toate contingentele mobilizabile cam 300.000 de oameni, cari nu au fost instruiți. Și Napoleon spunea că „la război nici o țară nu are prea mulți soldați instruiți“. Când încorporarea se va face în două serii, cred că va fi posibil ca întregul contingent să fie chemat sub arme.

Dar avantajul cel mai mare, pe care-l văd eu din reducerea serviciului militar, este că această reformă nu se va putea înlăptui decât cu sporirea considerabilă a numărului reangajaților, și acești subofițeri, pe cari îi vom avea în timp de pace, vor servi la mobilizare ca să încadreze unitățile ce vor lua

ființă atunci. În armata germană, înaintea marelui război, fiecare companie, fiecare baterie, fiecare escadron, avea 20 de subofițeri reangajați. Din aceștia, au păstrat la aceste unități numai patru; tot restul a fost dat la formațiunile cari au luat naștere la mobilizare, încât în această oștire, chiar în primele zile ale luptelor, corpurile de armată de rezervă nou înființate au luptat absolut în aceleași condițiuni ca și corpurile de armată active.

Și atunci vedeți d-lor, prin faptul că noi ne menținem la această durată lungă a serviciului militar, pe de o parte, în timp de pace, poporul suferă greutăți mai mari ca în celelalte State; iar pe de altă parte unitățile cari s'ar creia la mobilizare, nu vor avea aceeași încadrare ca a celorlalte armate, cari au redus serviciul militar și au înmulțit astfel reangajații și ofițerii inferiori, așa că fără a avea nici un avantaj, din contră vom avea toate desavantajele. Noi neavând atâți subofițeri reangajați, unitățile ce vor lua naștere la mobilizare nu vor avea aceleași calități ca acelea ale celorlalte armate străine, cari astăzi au un așa mare număr de subofițeri reangajați.

Trec, acum, la chestiunea dacă o asemenea reformă este posibil de înfăptuit la noi. Expunerea de motive

spune că sunt necesare două lucruri: sporirea cadrelor și pregătirea instrucției pre-regimentare. Eu am să fiu mai catolic decât Papa, și de aceea afirm că mai trebuie încă un mijloc, și anume sporirea mijloacelor de instrucție. În primul rând este nevoie ca fiecare corp de armată să aibă tabăra sa de instrucție. Nu știu cum s'a petrecut lucrurile, căci am părăsit de mult armata, însă, ceea ce știu sigur, este că înainte de război noi aveam 5 corpuri de armată, pentru cari existau patru tabere de instrucție complet organizate, pe când, astăzi, avem 8 corpuri de armată și am rămas cu două tabere, din cari numai una organizată ca să primească trupe. Cred, însă, că dacă fostul ministru al armatei ar fi făcut apel la colegul său dela domenii, d. ministru Mihalache, ar fi obținut terenurile necesare pentru că cine poartă pe pieptul său ordinul bravilor, Mihai-Viteazul, nu poate să refuze nimic pentru apărarea națională.

În al doilea rând, după cum am arătat deja, în ceea ce privește mijloacele de instrucție, noi în loc să le sporim, le-am redus. Pe când anul trecut am cheltuit $21\frac{1}{2}\%$ din bugetul armatei pentru instrucție, anul acesta s'a prevăzut numai $11\frac{1}{2}\%$. Prin urmare s'a

lucrat în sensul invers de cum ar fi fost necesar.

Acum, în ceea ce privește cadrele, se spune în expunerea de motive că ele trebuiesc sporite simțitor. Să ne înțelegem însă: cari cadre? În ceea ce privește cadrele superioare de ofițeri generali și superiori, avem deja în momentul de față prea mulți, pentru că noi avem astăzi un general la 900 de soldați, pe când în armata italiană este un general la 1.300 de soldați, iar în cea franceză un general la 1.700 de soldați.

Aceasta înseamnă că noi avem odată și jumătate mai mulți generali decât armata italiană și aproape de două ori mai mulți decât cea franceză.

În ceea ce privește ofițerii superiori, coloneli și locotenenți-coloneli, avem atât de mulți încât sunt în unele regimente câte trei de o categorie și câte trei sau patru de cealaltă categorie, iar unele servicii de mică importanță, cum este spre exemplu comenduirea pieții Brașov, unde un singur maior ar fi suficient, are astăzi trei coloneli activi, și fiindcă s'a crezut că aceștia nu ar fi suficienți, mai avem pe deasupra un colonel de rezervă, chemat temporar în activitate.

Față de această stare de lucruri, anul acesta s'a mai prevăzut în buget

încă 8 generali, 42 coloneli, 45 de locotenenți-coloneli și 124 de maiori, mai mult decât erau anul trecut. Este o adevărată risipă și evident, dacă se cheltuiesc sume atât de mari cu gradele superioare, nu vor rămâne banii necesari pentru satisfacerea celorlalte nevoi ale armatei.

În ceea ce privește ofițerii inferiori, atâtea câți am avut în bugetul anului trecut, erau suficienți; însă repartitia lor lasă de dorit, fiindcă v'am spus în expunerea trecută că la unele servicii s'a ajuns la o proporție exorbitantă. Din această cauză serviciile sunt prea populate, iar regimentele duc lipsă de ofițeri, cari merg câte odată până la 50 la sută din efective, astfel încât cu o mai bună repartitie aceste lipsuri aproape s'ar egală.

Dar, sunt ofițerii inferiori combatanți de cari, la regimente, se face o întrebuințare prea mare în serviciile administrative: ofițerii cu aprovizionarea, cu cazarmarea, cu popota, etc., etc. La asemenea servicii ar trebui repartizați numai ofițeri de administrație, de care fostul ministru de război, declară că avem prea mulți. Am făcut o socoteală și am găsit că dacă serviciile noastre ar fi într'o proporție justă, cum sunt în celelalte armate, adică 10 la sută din efectiv, și dacă la aceste servicii administrative ar fi

numai ofițeri de administrație, am ajunge să avem astăzi 3 ofițeri inferiori combatanți de fiecare companie, escadron, baterie, plus căpitanul combatant, ceea ce ar fi suficient pentru o durată de serviciu militar de 18 luni și chiar de un an.

Cu toate că numărul ofițerilor inferiori erà abia suficient, am găsit că prin bugetul în curs s'au redus 460 de locotenenți și sublocotenenți.

În ceea ce privește reangajații, evident că pentru o durată de serviciu mai scurtă, trebuie dublați în cazul unui serviciu militar de 18 luni, și să fie triplați în cazul când serviciul militar ar fi de un an. Cu toate acestea, nu numai că n'au fost sporiți, dar am găsit că numărul lor a fost micșorat cu încă 100, prin bugetul anului în curs.

Am făcut o socoteală din care rezultă că, cu banii ce se cheltuiesc prin sporul prevăzut în buget, pentru ofițerii generali și cei superiori, am putea plăti 1.200 de subofițeri reangajați, de care avem atâta nevoie.

Prin urmare, cum vedeți, și în privința cadrelor, s'a lucrat într'un sens contrar de cum cereau nevoile pentru înfăptuirea acestei mari reforme.

În ceea ce privește instrucțiunea pre-regimentară, am impresiunea că nici

nu suntem încă bine orientați în această privință, mulți confundă această instrucție preregimentară cu educația fizică. Aceștia spun că din moment ce în școlile Statului s'au pus 2 ore de educație fizică pe săptămână, nici nu ar mai fi nevoie de instrucția preregimentară.

Mai întâi că una este instrucția preregimentară și alta este educația fizică.

Instrucția preregimentară cuprinde evident, educația fizică, dar mai cere și alteceva, tânărul trebuie deprins cu anumite noțiuni militare, cari îi va ușura serviciul în armată, trebuie să știe cum să se orienteze în teren, cum să profite de toate adăposturile, să facă exerciții de tragere, chiar de călărie, etc.

În afară de aceasta, dacă instrucția preregimentară s'ar limita la noi numai la educațiunea fizică din licee, atunci s'ar întâmpla următorul fapt: Noi avem cam 10.000 de tineri cari absolvă liceele anual, iar contingentul armatei este de 120.000 tineri; atunci vă dați seama că 110.000 oameni, adică cam 92 al sută, ar rămâne fără să primească această instrucțiune. În fine, oricum s'ar vedea problema, în ceeace privește conducerea, n'o să ne ocupăm, dar un lucru este sigur, că această chestiune nu se poate rezolva decât cu concursul organelor armatei, cari trebuie

să dea instructorii necesari, compuși din ofițeri și subofițeri. Aceștia au toată pregătirea necesară ca instrucție militară, însă le lipsesc celelalte noțiuni de educație fizică. Și atunci, vedeți d-voastre, în legea în care s'a votat în vara trecută, pentru organizarea Institutului de Educație Fizică, nu s'a prevăzut nimic în această privință, și institutul așa cum este organizat astăzi, poate să producă 60 de maștri de gimnastică pentru școalele Statului și 30 de ofițeri pentru școalele militare, așa că nu este organizat ca să pregătească câteva mii de instructori, cum cere nevoile instrucției prer Regimentare.

Astfel că din toate punctele de vedere și această chestiune n'a fost deloc pregătită.

Asemenea măsuri se puteau lua fără legi speciale, ci numai pe cale bugetară, iar acum, prin actuala lege, se putea reduce serviciul la 18 luni, începând cu clasa anului 1931, ce urmează a fi încorporată în luna Noemvrie.

Astfel cum stau lucrurile astăzi, am impresiunea că durata serviciului militar a ajuns la noi un fel de „Fata Morgana“, adică acel fenomen de miraj care se observă uneori și în țara noastră, căci cu cât evenimentele ne apropie de această chestiune, cu atât guvernul se îndepărtează de ea.

Organizarea teritorială

În mod cronologic ar trebui să vorbesc de problema comandamentului, însă aceasta fiind o chestiune de mare importanță, o voi lăsa mai la urmă, iar acum voi spune câteva cuvinte asupra organizării teritoriale.

În primul rând este de observat că în legea actuală nu s'a mai prevăzut numărul regiunilor militare, cum au fost în celelalte legi de organizare.

Acest lucru se justifică prin expunerea de motive, că ar fi legat de situațiunea economică a țării, de nevoile mobilizării și de cele administrative.

D-lor senatori, în chestiunile de ordin teritorial, trebuie observat în special principiul continuității și al stabilității, despre care v'am vorbit atât de mult în ședința trecută, pentru că măsurile cari privesc armata, trebuie să ajungă a fi cunoscute de ultimul sătean, care cine știe în ce fund de munte locuște; astfel că dacă aceste schimbări s'ar întâmpla des, atunci noi vom avea neajunsuri în caz de mobilizare. Eu socotesc că ar fi absolut necesar nu numai să se prevadă că numărul regiunilor militare este de șapte, cum a fost până acum, dar mai socotesc că ar fi trebuit specificat, în formațiunea actuală.

În ceea ce privește nevoile mobilizării, aceasta nu se schimbă de la an la an, așa încât dacă la patru, cinci ani s'ar simți nevoia unei modificări, se poate veni atunci cu schimbarea acelor articole din lege. Iar cât privește nevoile administrative, eu socot că interesele apărării naționale trebuie să primeze asupra acelor administrative și am primit asigurări în declarațiunea pe care a făcut-o fostul ministru de război, la Cameră, că, în nici un caz regiunile militare nu vor corespunde cu actuala împărțire administrativă. De altfel, acest lucru ar fi și o imposibilitate, pentru că după împărțirea administrativă de astăzi, sunt unele regiuni, cum este spre exemplu Oltenia, care este foarte mică și nu ar putea să procure nici oamenii și nici rechizițiile necesare pentru un corp de armată. În felul acesta, o asemenea chestiune nici nu mai poate stă în discuțiune.

A doua observație este inovațiunea introdusă prin actuala lege, în ceea ce privește șefii de garnizoană.

Operațiunea mobilizării armatei, adică a trecerii oștirii de pe picior de pace pe picior de război, nu este atât o operațiune de concepție, cât mai mult de execuție.

La baza executării mobilizării stă elementul prim, cum îl numim noi mi-

litarii, celula de mobilizare sau comuna. Până acum noi aveam ca element militar care se îngrijă de pregătirea și de execuțiunea mobilizării, jandarmerul. Prin legea de organizare a jandarmeriei el a fost luat din comună. Nu mă ocup de această chestiune, probabil că s'au văzut avantajele din punctul de vedere administrativ, însă ceea ce mă interesează este că în momentul de față nu aveam nici un element militar în comună.

Este adevărat că astăzi s'au prevăzut șefi de garnizoană, însă numai în lege. Dar până la bugetul viitor, noi rămânem tot fără nici un element militar în aceste comune.

Eu rog pe d. prim-ministru și ministru de război să creadă că impresiunea mea, care provine dintr'o lungă experiență în ceea ce privește chestiunea mobilizării, este că dacă continuăm cu acest sistem, adică să nu avem nici un element militar în comune, atunci cel mult într'un an toată mobilizarea noastră se dă peste cap.

D. I. Grădișteanu: Fiindcă s'au luat jandarmii din comună.

D. R. Georoceanu: D-ta confunzi jandarmii cu armata.

D. General N. Alebra: Din momentul ce această lege va fi votată, d. prim-ministru să găsească sume de

unde va ști și să înființeze imediat acești șefi de garnizoană.

Comandamentul

Trec acum la chestiunea comandamentului în armată, pe care am lăsat-o cea din urmă, pentru că este și cea mai importantă.

D-lor senatori, în discuțiunile cari au avut loc la Cameră asupra acestei chestiuni, s'au făcut unele confuzii, chiar unele greșeli și nu ași dori ca ele să se repete și la noi. Mai întâi s'au confundat noțiunea de comandament cu aceea de conducere. Bine înțeles că ne referim la armată, în ansamblul ei, căci aceasta interesează pe membrii Parlamentului și nu la fracțiuni mai mici ale armatei. Noțiunea de conducere se aplică atunci când armata este privită ca un organism de Stat, sau ca o funcțiune socială; iar noțiunea de comandament, atunci când armata este privită din punctul de vedere al intereselor specific militare.

Dar ceea ce interesează, nu este atât definițiunea, cât deosebirea între aceste două noțiuni. În timp de război, toți șefii armatei, începând dela comandantul de companie și sfârșind cu generalul care conduce întreaga armată, fac acte de comandament, iar în timp de pace, actele de comandament se opresc la cor-

purile de armată. De acolo în sus, adică Marele Stat Major, inspectorii generali de armată, ministrul de război și Capul Statului, fac acte de conducere.

A doua deosebire este că de unde comandamentul trebuie să fie totdeauna unitar, conducerea, mai cu seamă cea superioară, poate să fie și plurală. Ca dovadă este faptul că în armata germană, atât de bine organizată, în timp de pace conducerea era plurală și se exercită de către cabinetul militar, Marele Stat Major și inspectorii generali de armată, iar ministrul de război se ocupă numai de administrațiunea armatei. Capul Statului, adică împăratul, coordonă și unifică acțiunea acestor organe între ele.

O altă eroare care s'a făcut, este că s'a confundat conducerea războiului cu conducerea armatei. În trecut, în conducerea războiului erau două elemente: armata și politica externă, și de multe ori politica externă, prin alianțele pe cari știa să le asigure și prin neutralitățile bine voitoare, acestea formau un element de forță, poate tot atât de importantă ca și armata. Asăzi însă a intrat un al treilea element-forță: participarea națiunii, astfel că în definitiv astăzi conducerea unui război cuprinde trei elemente: armata,

politica externă și națiunea. Fiecare dintre ele trebuie să-și aibe șeful ei. Armata are șef militar, politica externă pe ministrul de externe, iar participarea națiunii pe șeful guvernului. Capul Statului conduce și uniformizează aceste trei elemente de forță între ele.

Dar s'a făcut și o altă eroare. S'a susținut la Cameră că în conducerea armatei ar fi și o parte politică. Aceasta este o concepție greșită, pentru că în timp de pace, dacă politica s'ar amesteca în armată, am merge la anarhie, sau la dictatură. Exemplul Greciei la încheierea păcii este edificator pentru noi. Dar în război lucrurile stau și mai rău. Dovadă este, că în timpul războiului mondial, parlamentarii francezi își închipuiau că dreptul de control prevăzut de Constituțiune, puteau să-l aplice în mod integral și în timpul războiului. De aceea interveneau neconținut pentru a fi puși la curent cu toate acțiunile care se făceau pe front. Lucrurile au mers atât de departe, încât membrii Parlamentului întrebau spre exemplu, de ce cutare comandant de armată sau de divizie a fost mutat dintr'un loc în altul și pentru ce cutare soldat care este meseriaș bun, stă pe front și nu este adus înapoi la o fabrică.

Intre alți miniștri de război a fost și

mareșalul Liautey, care a stat numai trei zile în această funcțiune, după care a dimisionat, pentru că numai în aceste trei zile i s'au adresat de parlamentari peste cinci sute de întrebări asupra celor ce se petrec pe front, încât șeful armatei ar fi trebuit să se ocupe toată ziua ca să dea relațiuni parlamentarilor de ceea ce se petrece acolo, în loc să se ocupe de inamic. Lucrurile au mers atât de departe încât Anglia a început să devie îngrijorată, și la una din conferințele interaliatate șeful guvernului englez, Loyd George a atras în mod delicat atențiunea guvernului francez asupra acestui lucru, spunând: noi, în Anglia, avem mai multă încredere în șefii armatei, noi nu-i întrebăm nici când au să facă o acțiune și nici unde, noi, cel mult, cerem să ne prevină, pentru ca să le putem pune la dispoziție mijloacele necesare. În Anglia, se întâmplă însă altceva: miniștrii făceau strategie militară și expediția dela Dardanele, care a însemnat cel mai mare dezastru pe care l-a suferit Anglia, în toată istoria sa, este opera unui civil, a ministrului marnei, Churchil. De aceea Sir Grey, fostul ministru de externe al Mării Britanii, în memoriile sale, spune cu multă dreptate, vorbind de această expediție dela Dardanele: „Este o dovadă

evidentă că noi, civilii, nu trebuie să ne amestecăm unde nu ne fierbe oala, și să lăsăm militarii să-și facă atribuțiunile lor“.

În Germania s'a întâmplat un lucru invers. Acolo șefii politici s'au eclipsat dela început și din această cauză autoritățile militare, reprezentate în special prin Hindenburg și Ludendorf, au luat totul în mâna lor, și partea economică și partea politică; însă fiind lipsiți de experiență, atunci când s'au pus chestiuni de ordin politic, au făcut greșeli. Așa, bunăoară, după ocuparea Poloniei și a țărilor Baltice, din lipsă de experiență nu au știut ce regim politic să le aplice, încât aceste provincii în loc să fie un element de sprijin și de forță, din contră au devenit un element de îngrijorare.

Mai mult încă, în timpul acestui război, se ivise două, trei ocaziuni, în care aliații ar fi fost dispuși să încheie pace; șefii militari, din lipsă de experiență, nu le-au simțit, și au continuat războiul până la înfrângerea armatei.

Exemplul contrar îl avem în persoana lui Clémenceau. El nu s'a amestecat absolut de loc în conducerea armatei. Însă Clémenceau mergea foarte des pe front, ajungând până în tranșee; aceasta o făcea, pentru a simți pulsul armatei, adică pentru ca să-și

deà seama, ca om politic, dacà armata mai este capabilă de o nouă rezistență și este în stare de noi acțiuni.

Deasemenea Bismarck, atât în războiul din 1866, cât și în cel din 1870, mergea adesea pe front și se ținea în apropiere de marele cartier, dar aceasta o făcea în acelaș scop, adică să simțã pulsul armatei. Și după victoria dela Sadowa, când generalii armatei prusiene, îmbătați de victorie, făceau presiuni asupra regelui Prusiei să continue ofensiva înainte și să ocupe Viena și toată Ungaria, Bismarck s'a opus cu desăvârșire, a amenințat cu demisia, spunând: „Pentru nevoile noastre politice, viitoare, este necesar să facem din Austria un aliat și nu un dușman“. Și tot Bismarck, mai spune în memoriile sale: „Imi mușc mâinile, că în 1870, după victoria dela Sedan, n'am încheiat imediat pace cu Franța, pentru că nu aveam niciun interes să existe o republică în coasta noastră și să-i luăm Alsacia și Lorena“.

În ce privește armata noastră, în războiul din 1877, primul ministru de atunci, Ion Brătianu, erà necontentit peste Dunăre, se ducea acolo, pentrucă noi, fiind în alianță cu Rusia, se puteau întâmpla oarecari complicații, pe cari, poate șefii militari nu le-ar fi putut rezolvi.

Iar, în războiul din 1916, la început, este adevărat, au fost oarecari încercări și la noi de amestec al oamenilor politici în treburile armatei, însă datorită marelui personalități a d-lui general Presan, toate aceste încercări au încetat imediat.

În schimb, însă, în războiul cu Ungaria, situația politică era cam grea, din cauză că în acest timp marii aliați tratau pacea la Versailles și vedeau cu groază începutul unui nou război. Din această cauză îl vedem pe Ion Brătianu, fiul, la trecerea Tisei, în mijlocul trupelor, și mai mult, îndată ce Budapesta era ocupată, el numește un comisar al guvernului, pe finul diplomat, d. Diamandi, tocmai pentru ca șefii trupelor noastre, din lipsă de experiență politică, să nu săvârșescă vreo greșală față de aliați.

Astfel că concluzia pentru noi este: nici amestecul politicii întru ale armatei, nici amestecul armatei întru ale politicii. (Aplause prelungite).

D-lor, trec acum la analiza atribuțiilor diferitelor comandamente, prevăzute în actuala lege.

În ce privește comandamentele de corp de armată și de divizie, nu am nimic de spus, pentru că prevederile legii sunt bune și în special partea care am relevat-o și rândul trecut și care a fost

introdusă, după cererea d-lor generali, senatori de drept, adică s'a dat chestiunea încadrării armatei. În ce privește ofițerii superiori, la comandanții de corp de armată, și cei inferiori la comandanții de divizie, o găsesse foarte bună; pentrucă prin acest mijloc trupele noastre vor avea o mai mare coeziune ca în trecut și nu vom mai fi siliți să dăm toată ordinea de bătae și toată încadrarea armatei noastre în vileag, în mod public.

Deasemenea, foarte clar, este arătat prin lege că comandanții de corp de armată comandă trupele ce le au în subordine și exercită atribuțiunile de disciplină și justiție asupra tuturor celorlalte trupe, cari se găsesc pe teritoriul lor, deși nu le aparțin organic. În această privință cred însă că va fi nevoie să se pună imediat aceste dispozițiuni în armonie cu celelalte legi militare, adică pentru ca mutările să nu se mai facă, ca până acum, cu decret regal, și publicate deci prin ziare, trebuie să se modifice articolul respectiv din legea poziției ofițerilor.

Deasemenea, socot, că restricția din codul justiției militare, prin care se spune că acțiunea publică, în ce privește pe coloneli și generali, o are ministrul de război, ar trebui încredințată tot comandanților de corpuri de

armată, cum o arată dealtfel, în mod precis, această lege, pentru că așa după cum le încredințăm viața a 60.000 de oameni în timp de război, tot astfel trebuie să avem încrederea în ei, când se vor găsi generali sau coloneli, sub ordinele lor, cari să săvârșească vreo neregulă.

În ceea ce privește atribuțiunile Statului Major, deasemenea este un vădit progres, tot ceea ce s'a introdus, după propunerile d-lor generali, senatori de drept. Acest lucru eră cu atât mai necesar, la noi, cu cât în trecut, Statul Major se găsea cu desăvârșire încătușat. Noi am avut, chiar după război, generali, șefi de Stat Major, cari ar fi făcut cinste oricărei alte armate. Și, să mă ierte d. general Lupescu, dacă îl numesc, însă va recunoaște și d-sa, că n'a putut întotdeauna să producă ceea ce pregătirea și facultățile sale îi dedeau dreptul. De foarte multe ori, șefii Statului nostru major, au fost împiedicați de a produce ceea ce erau în stare, de către ministrul de război, fie că nu le dedea fonduri la dispoziție, fie că intervenea în atribuțiile lor. Astfel, că astăzi, aceste atribuțiuni, fiind cu mult lărgite, le găsesc cât se poate de judicioase.

Capul Statului

În mod natural ar trebui să vorbesc acum despre ministrul de război, în ceea ce privește atribuțiile lui, relativ la conducere. Această chestiune, însă fiind cea mai importantă și cea mai grea, o las la urmă și trec la atribuțiile capului Statului.

În proiectul de lege se spune: „Regele este capul puterii armatei“, adică repetă întocmai fraza din Constituție, fără nici o altă lămurire.

Eu cred că datoria legiuitorului este să desvolte și să explice prevederile constituționale, astfel că sunt nevoit să fac acest lucru, bazat pe litera Constituției, pe spiritul ei, adică pe doctrină, și pe practica celor doi mari regi, Ferdinand și Carol.

D-lor senatori, nu numai la noi, dar în toate celelalte armate, pentru ideea de conducere sunt trei noțiuni: aceea de cap, de șef și de comandant.

Noțiunea de „cap“ implică o conducere onorifică și fără răspundere, care se aplică de ordinar, fie suveranilor străini, cu care dinastia noastră sau țara are legături de prietenie, fie unor anumiți generali de rezervă pentru merite excepționale. Așa bunăoară, în momentul de față, Regele Alexandru al Serbiei este capul regimentului 9 vâ-

nători; d. general Presan este capul regimentului 25 infanterie și d. general Averescu este capul regimentului 1 de roșiori.

A doua noțiune, adică aceea de „șef“ implică răspundere și se aplică când este chestiunea de trupe neluptătoare și servicii. Așa bunăoară în limbajul militar se spune: șef al spitalului militar, șef al ambulanței, șef al serviciului de geniu. Iar noțiunea de „comandant“ care deasemenea implică răspundere, se aplică numai când este vorba de trupe luptătoare, de aceea se spune: comandant de regiment, de divizie, de corp de armată, etc. Atunci prima întrebare care se pune este: de ce Constituanta noastră, atât cea din 1866, cât și cea din 1923, din aceste trei noțiuni, cari toate se referă la ideea de conducere, a ales tocmai pe aceea de „cap“ și nu una din celelalte două?

Pentru a răspunde la această chestiune trebuie să facem apel la litera Constituției. Articolul 87 spune că „persoana Regelui este inviolabilă“. Și atunci se pune întrebarea și aci de ce a fost ales acest cuvânt de „inviolabil“ și nu „iresponsabil“ care este intrat la noi mai de mult în limbă?

Pentru a putea răspunde la această chestiune trebuie să intrăm în oarecare amănunte.

Constituția noastră în această parte relativă la armată, a fost tradusă întocmai din Constituția belgiană. După doctrina belgiană, susținută de toți juriștii recunoscuți, cuvintele „persoana Regelui este inviolabilă“ înseamnă două lucruri întâiu: Regele nu este scutit de a nu face greșeli—adică numai Papa este considerat de catolici infailibil — așa dar o concepție cu totul contrarie de Constituția engleză, unde se spune că Regele nu poate greși niciodată.

În al doilea rând, după doctrina belgiană, înseamnă că Regele nu este scutit de răspunderi morale, cari pentru el se traduce prin o singură sancțiune: pierderea Tronului în caz de revoluție internă, sau a unui război pierdut.

Față de aceste explicațiuni, dacă Constituanta noastră, ca și cea belgiană, din cele trei noțiuni de „cap“, „șef“ și „comandant“, a ales noțiunea de cap, după cum am văzut care nu implică răspundere, este pentru că constituantul a voit să arate într'un mod cât mai evident că Regele în ceea ce privește armata, nu are nici un fel de răspundere, nici chiar de ordin moral.

Aceasta cred că este interpretarea justă a literii și spiritului Constituției noastre.

D-lor senatori, această chestiune a

mai fost discutată în Parlamentul nostru de multe ori. Aşa de pildă Dimitrie Sturdza, care era un om foarte cult, în şedinţa Camerei dela 13 Martie 1902, spune următoarele: „Puţini miniştri de război nu s'au socotit ei capii puterii armate, înlăturând, când făţiş, când pieziş, pe acela pe care toţi îl ştim şi îl cunoaştem de Suveranul nostru. Capul constituţional al puterii armate stă în faţa ministrului ca un impieगत à la suite.

Am primit acest serviciu greu al Ministerului de Război şi am spus aceasta ofiţerilor din ziua întâia, când m'am prezentat lor, pentru ca acela care este capul armatei, să reintre în drepturile sale constituţionale în mod văzut şi necontestat! Ca şi cum Regele Carol era omul căruia altul trebuia să-i spună cari sunt drepturile şi prerogativele Sale constituţionale.

De fapt, atât Regele Carol, cât şi Regele Ferdinand n'au exercitat niciodată o conducere efectivă a armatei în timp de pace, pentru că aceste două capacităţi militare şi-au dat seama că conducerea şi răspunderea sunt două elemente nedespărţite ale aceluiaş tot.

De aceea aceşti doi mari Regi în toată lunga lor domnie au exercitat numai o înaltă supraveghere asupra merului treburilor armatei.

Aceasta în timp de pace.

Să vedem cum stau lucrurile în timp de război. În războiul dela 1877, Domnitorul Carol a avut conducerea războiului, dar nu comanda armatei, pentrucă și astăzi există ordinea de bătae la Marele Stat-Major, și se poate vedeà că armata română împrejurul Plevnei a fost comandată de către generalul Cernat.

Dar, atunci a fost altceva, Domnitorul Carol a avut comanda trupelor româno-ruse dinprejurul Plevnei. Și dacã a făcut aceasta luându-și o mare răspundere, este numai pentrucă în acel moment vorbeà în el mândria unui popor întreg, care veacuri deiarândul fusese asuprit și care de astădată aveà ocaziunea să steà de vorbă dela egal la egal cu marele împărat al rușilor. Și atunci, Domnitorul Carol a pus această condițiune: egalitatea de tratament, adică cooperare între cele două armate, și nu subordonare.

Dacã lucrurile au stat astfel, cu toate măsurile acestea prudente și înțelepte, și noi tot am fost tratați cum știți la congresul dela Berlin, când reprezentanții țării, marii bărbați de Stat: Cogâlniceanu și Brătianu, abia au fost admiși ca informatori în ultima zi a conferinței; vă puteți închipui ce s'ar fi întâmplat dacã trupele noastre ar fi

lucrat sub ordinele generalilor ruși, am fi fost tratați ca o colonie rusească, și, desigur cancelarul Gorceacof cu secundul său Chouvalof, ar fi vorbit în numele nostru, dar nu pentru noi, iar pierderile războiului ar fi fost și mai mari.

În expedițiunea din Bulgaria, dela 1913, Regele Carol a avut conducerea războiului, iar comandamentul armatei s'a încredințat prințului moștenitor, însă fiindcă nu era în termeni tocmai constituționali, răspunderea a trecut de fapt asupra șefului de Stat Major d. general Averescu.

La 1916, este exact, că Marele Rege Ferdinand a avut o parte mai activă în conducerea armatei, și că în anumite epoci a exercitat chiar un comandament efectiv, însă atunci erà o situațiune excepțională, căci se hotărà de soarta nu numai a Vechiului Regat, ci de a întregului popor românesc, cu care Marele Rege se indentificase, și dacă și-a luat asemenea răspundere este că a avut încredere în propriile sale forțe, în al poporului și armatei, pe care i-a condus la victorie.

Dar și în acele grele momente, cel ce a exercitat comandamentul efectiv al armatei, cel ce a luat toate inițiativele și și-a asumat toată răspunderea, acoperind neconținut pe Regele său, este

credinciosul slujitor al Coroanei și al țării, care astăzi ne onorează pe toți prin prezența sa în rândurile noastre, d. general Prezan. (Aplause prelungite).

Să vedem cum stau lucrurile și în alte State.

În războiul din 1866 vedem că Împăratul Frantz Iosef nu avea comandamentul armatei, care s'a exercitat de nefericitul general Benedek.

Dacă Împăratul ar fi comandat în persoană armata, este sigur că și-ar fi pierdut tronul, pentrucă în cazul unui război nefericit, poporul caută totdeauna un țap ispășitor. De astă dată, țapul ispășitor a fost nefericitul general Benedek, astfel încât tronul a fost salvat.

În războiul din 1870 Napoleon al III-lea se imobilizează la armata lui Mac-Mahon, pierzând astfel firul conducerii politicii externe și al națiunii, care trec în mâinile slabe și neexperimentate ale Împărătesei Eugenia. Din această cauză Napoleon cade prizonier la Sedan, împreună cu întreaga armată, pierzându-și și tronul.

În războiul mondial, Împăratul Wilhelm, cu toate ieșirile lui atât de violente din timp de pace, când vorbea mereu despre „săbii veșnic ascuțite“ și de „pulberi totdeauna uscate“, la declararea războiului el se eclipsează com-

plet, se duce la Marele Cartier, unde nu făcǎ în realitate absolut nimic și unde încurcǎ mai mult lucrǎrile Marelui cartier, sperând cǎ lumea își va închipui cǎ el conduce în realitate operațiunile militare. Prin faptul acesta el se imobilizeazǎ la Marele Cartier, pierde din mână firul conducerii politicii externe și în acelaș timp și acțiunea sa asupra poporului. Din această cauzǎ la încheierea păcii, chiar dacǎ Aliatții nu ar fi cerut abdicarea acestui împǎrat, este sigur cǎ poporul ar fi hotărît-o, fiindcǎ își închipuie cǎ toate relele veneau din cauza relei lui conduceri a armatei.

Iar în ceea ce privește Țarul Nicolae al Rusiei, acesta are nefericita inspirație cǎ în anul 1915 să iǎ în persoanǎ comanda armatelor. Se imobilizeazǎ astfel la Marele Cartier, în timp ce la spatele sǎu, primul-ministru Stürmer, tratǎ pacea separatǎ cu Germania, bine înțeles pe spinarea țării românești, iar poporul pregăteǎ revoluția.

Din toate aceste exemple vedeți cǎ mai cu seamǎ pentru viitor Regele nu trebuie să comande în persoanǎ armata, pentrucǎ aceasta ar însemnǎ să se imobilizeze la Marele Cartier și atunci dela sine ar pierde firul conducerii celorlalte douǎ elemente de forță, adicǎ firul

politicii externe și al participării națiunii. Eu, socotesc deci că fraza din Constituția noastră, reproducă și în lege: „Regele este capul puterii armate“, însemnează că în timp de pace Regele are înalta supraveghere asupra mersului treburilor oștirii iar în timp de război El are conducerea războiului și nu comanda armatei.

Totdeodată, mai socotesc că cei ce au răspunderea educațiunii tânărului nostru Rege, să aibă grije să nu-i dea o educațiune mai mult militară, după cum se obișnuia în trecut, ci o educațiune mult mai complexă, adică să aibe cunoștințe cât mai depline de politică externă, de administrație, de finanțe, etc., pentru ca atunci când va ajunge să domnească și noi cei de astăzi îi dorim depe acum ca domnia Sa să fie cât mai pașnică dar, dacă se va întâmpla să fie vreun război, El să poată conduce de sus, și cu o mână cât mai tare, armata, politica externă și națiunea.

Ministrul de război

Ultima chestiune pe care o mai am de examinat este aceea a atribuțiunilor ministrului de război, relativ la conducerea armatei. Nu analizez cele privitoare la atribuțiunile ministrului de război, relativ la administrație, pentru că

le găsească în proiectul de lege foarte juste.

Este necontestat, că binefacerile cari au urmat pentru popoare, în urma marelui revoluții franceze, și după care toate Statele au adoptat un regim constituțional, sunt foarte mari. Datorită acestui regim constituțional, popoarele au putut să facă progrese uimitoare într'un timp atât de scurt. Dar, fericirea ar fi fost completă, dacă odată cu adoptarea regimului constituțional, ar fi dispărut și războaiele și nu ar mai fi existat armate, pentrucă vedeți d-voastră de multe ori se întâmplă că prevederile constituționale în diferite State, să se găsească în contradicere cu interesele superioare ale armatei și în special acele ale conducerii.

Chestiunea se rezolvă mai ușor în timp de război, pentrucă atunci, sub presiunea evenimentelor și mai cu seamă a pericolului eminent, deviza „salus patriae, suprema lex“ se aplică în toate Statele și nimeni nu mai protestează. În timp de pace, însă pericolul eminent nu mai există, popoarele sunt geloase, de libertățile dobândite, pentru care atâtă sânge nevinovat a curs în omenire, așa încât în general, în toate Statele, ele nu admit nici cea mai mică abatere dela prevederile constituționale. Și tocmai aci vine par-

tea grea în ceea ce privește conducerea armatei.

Să vedem ce spune Constituția noastră relativ la atribuțiunile ministrului de război. Pentru aceasta chestiunea trebuie examinată, cum spun juriștii, și în drept și în fapt.

În drept, adică din punct de vedere legal, în Constituție nu veți găsi nici căeri, că ministrul de război are conducerea armatei; însă, aceasta rezultă în mod neîndoios pentru că în Constituție se spune că ministrul are răspunderea și evident răspundere, fără drepturi nu este posibilă. Vedeți prin urmare că din punct de vedere strict legal, nu avem nimic prevăzut în Constituție. Însă, în fapt, miniștrii de război au exercitat întotdeauna conducerea armatei și nimeni nu s'a interpus, nici o autoritate și nici o persoană nici deasupra nici dedesubtul lor.

Trecem acum și la răspunderi. În această privință situația se prezintă invers. Răspunderile sunt evidente, pentru că se spune în Constituție acest lucru, art. 87, însă în fapt ele nu există, pentru că nu se pot stabili.

Și nu se pot stabili nici în timp de pace și nici în timp de război. Nu se pot stabili în timp de pace de oarece după cum v'am arătat în expunerea

precedentă, măsurile organice militare produc efecte foarte târzii, ce nu se pot constata decât cu ocazia unui război. În al doilea rând, nu există judecător în timp de pace, care să poată aprecia măsurile luate. Singurul și adevăratul judecător este numai inamicul. De aceea nu există nici un exemplu în nici o armată, ca vreun ministru de război să fi fost tras la răspundere pentru nepregătirea armatei.

În timpul războiului, dacă el este victorios, atunci bucuria victoriei face ca vâlul uitării să se întindă peste toate și peste toți. Și de multe ori acest vâl al uitării se întinde atât de departe încât acoperă chiar și pe acei ce uneltise în timpul războiului contra existenței Statului.

Dacă însă războiul este nenorocit, atunci, evident, în toate țările se caută vinovații — țapul ispășitor — dar și în acest caz greutățile sunt foarte mari. Mai întâi nu se poate preciza dacă o înfrângere a provenit din lipsa de pregătire a armatei din timp de pace, sau se datorește greșelilor momentane care s'au făcut pe câmpul de luptă. Admițând însă că s'ar putea face această separațiune; și că ar rezulta în mod evident că înfrângerea a provenit din cauza lipsei de pregătire a armatei în timp de pace, și de astă dată greutățile

sunt și mai mari. În adevăr, pregătirea unei armate pentru război nu este o operă de luni sau de ani, ci de generații întregi. Așa de exemplu: Frederic II a purtat atâtea războaie cu armata pregătită de tatăl său Frideric I; Napoleon I a învins în o sută de bătălii cu armata pregătită în timpul marelui revoluții. Germanii fac războiul dela 1870 cu armata pregătită după dezastrul dela Iena din 1806; războiul din 1914 germanii îl fac cu o armată, a cărei pregătire începuse dela 1892, îndată după încheierea alianței franco-ruse.

Din această cauză, nu se poate niciodată să se stabilească dacă vreun ministru este vinovat, și vă aduceți aminte că în Franța, cu câteva zile înainte de izbucnirea războiului din 1870, ministrul de război de atunci, Mareșalul Leboeuf, a avut imprudența să spună că atât de pregătită este armata franceză, încât nu lipsește nici un nasture dela ghetetele soldaților. Peste câteva zile însă dezastrul a și început. Acest ministru nu a fost totuș tras la răspundere, cu toate că forma de guvernământ se schimbăse complet, căci venise un guvern republican, care nu avea nici un motiv să menajeze pe foștii guvernanți din timpul monarhiei. Atunci s'a căutat un țap ispășitor. Era necesar pentru po-

por, și acela a fost găsit în persoana lui Bazaine, care predase cetatea Metz, și nu ministrul de război.

A fost un singur caz, când într'adevăr, s'a căutat să se tragă la răspundere un ministru de război, dar lucru curios, aceasta s'a întâmplat într'o' țară care nu avea Constituție. În războiul din 1914—1918, în Rusia, ministrul de război Suchomlinof a fost dat în judecată pentru lipsa de pregătire a armatei. Cu toate că el căzuse cu totul în disgrăția țarului — însă probabil că mai erau judecători la Petersburg — căci a fost achitat.

La noi s'a făcut o încercare în anul 1913. Atunci nu fusese un război adevărat, însă serviciul sanitar nu funcționase în bune condițiuni și s'a numit o comisiune care să vadă cine este răspunzător de nepregătirea armatei. În această comisie s'au pus oameni de seamă și juriști, însă toți aceștia au trebuit să înceteze foarte repede lucrările lor, fiindcă s'a pus imediat chestiunea care miniștri să se facă răspunzători și dela ce dată anume; încât s'a văzut că este o imposibilitate, mai cu seamă că mulți dintre ei nu mai erau în viață și odihneau de mult somnul lor de veci.

Astfel că această idee a fost părăsită, iar în războiul din 1916 nici nu s'au

mai căutat răspunderile. Față de această constatare, că ministrul de război are de fapt—în ce privește conducerea—toute drepturile și n'are în realitate nici o răspundere, întrebarea este: ce am folosit noi, că după trei pătrare de veac, trăim în această stare de lucruri, adică în acest paradox?

V'am expus pe larg, în ședința trecută, rezultatele în detaliu, dar dacă privim chestiunea în ansamblul ei, trebuie să recunoaștem că ori de câte ori au fost evenimente mari la ordinea zilei, de atâtea ori armata s'a găsit nepregătită.

Așa, în anul 1900 noi am avut un gray conflict cu Bulgaria, care trebuia neapărat tranșat pe calea armelor, însă Regele Carol, om de prevedere și un bun militar, și-a dat seama că armata nu este pregătită și, atunci, a preferat să tranșeze acest litigiu pe alte căi, deși ar fi fost mai bine să se fi lichidat odată chestiunea cu Bulgarii, pentru că atunci nu ne-ar mai fi sărit în spate în anul 1916

Deasemenea, în anul 1913 a fost un adevărat noroc că n'am avut un război, ci numai o simplă expediție militară, care a durat două luni, pentru că dacă războiul ar fi continuat mai mult, s'ar fi văzut că armata noastră nu eră pregătită.

Iar, în anul 1916, toată lumea cu-

noaște, că am intrat în război cu armata nepregătită și că, adevărata pregătire a războiului, s'a făcut în cele 8, 9 luni cât a durat refacerea armatei, așa încât faimoasa frază rostită de Mareșalul Joffre, îndată după bătălia dela Marna: „A pregăti războiul în timpul războiului este soarta tragică a țării noastre“, se aplică întocmai și poporului român.

Franța, însă, poate să-și permită acest lucru, adică, că de dragul respectului cu sfințenie a principiilor constituționale,—să-și aplice dictonul: „pereat mundus, fiat justitia“ — adică ea poate să rămână cu armata nu destul de pregătită, pentrucă Franța este o țară mare, poporul francez, prin geniul rasei și munca lui, a adus așa de mari binefaceri omenirii, încât în orice situațiune s'ar găsi, chiar, când nu și-ar mai putea apăra existența, se vor găsi întotdeauna alte State, cari să-i sară în ajutor.

Dar noi suntem o țară mică, poporul nostru abia acum își deschide drum în lume, Numai când vom ajunge și noi prin muncă și cultură, să aducem aportul nostru de bine și propășire pentru omenire, numai atunci soarta noastră va fi definitiv fixată pe acest pământ și nu vom mai fi expuși a fi șterși depe harta Europei. Până atunci,

deviza noastră să fie: „Primum vivere, deinde philosophare“.

Prin urmare socot, că foarte respectoși față de principiile Constituției, în ceea ce privește forma și ordinea de stat, foarte respectoși față de principiile pactului nostru fundamental, în ceea ce privește drepturile și libertățile cetățenești, pentru care — după cum spunem — s'a vărsat atâta sânge omenesc; însă, atunci când aceste prevederi ale Constituției vin în contradicție cu interesele apărării naționale, să căutăm a da o interpretare cât mai largă Constituției, și totdeauna, potrivit interesului apărării naționale. (Aplause).

D-lor, este acum chestiunea dacă Constituția noastră poate suferi o asemenea interpretare.

Acest lucru s'a discutat și la Cameră. S'a spus cu această ocaziune că sunt două feluri de Constituții în Europa, unele inflexibile, cum este a noastră și a Franței, și altele maleabile, ca a Angliei.

Nu am să discut chestiunea din punct de vedere juridic, pentru că n'am nicio pregătire în această privință, însă am să observ faptele. Și mă refer la fapte recente, petrecute sub actualul guvern.

Actualul guvern, pentru a realiza o anumită concepție, în chestiunea administrativă, a înființat două organisme

noui, satul și regiunea, cari nu sunt prevăzute în pactul nostru fundamental.

Aceasta nu a putut s'o facă decât printr'o interpretare mai largă a Constituției.

Acelaș lucru constat și în ce privește căile ferate. Din moment ce guvernul și-a dat seamă că vechile sisteme de conducere și administrație nu dădeau rezultate bune, a dat căilor ferate o autonomie completă, adică, ministrul nu mai are nici o atribuție decât în ce privește tarifele și întoemirea regulamentului. Cu toate acestea calea ferată funcționează de un an și mai bine și se împacă această autonomie cu răspunderea ministrului de comunicații. Și căile ferate nu sunt o instituție de mâna treia sau a patra. Au un personal de 120.000 de oameni, atât cât și armata, și o avere de peste 80 miliarde, adică cât este și zestrea armatei în timp de pace.

Și, atunci, d-lor senatori, eu nu cer o autonomie pentru organele superioare ale armatei, dar ceace doresc eu este numai ca aceste organe să aibă mai multă libertate în ce privește conducerea armatei; iar ministrul de război să nu aibă decât supravegherea acestei conduceri. Acesta este lucrul principal.

Prin urmare, vedeți, că nu este vorba,

cum s'a susținut la Cameră, de a se înființa un post de generalism sau dictator, mai mare sau mai mic ca ministrul de război, ca primul ministru, etc. Eu cer ca conducerea să fie încredințată organelor înalte de comandament, marelui stat-major, și inspectoratelor de armată, iar ministrul de război să aibă un rol de supraveghetor asupra acestei conduceri și bineînțeles și partea administrativă.

D-lor, trecând acum la proiectul de lege, constat că a existat un prim proiect, care a fost depus la Cameră, și eră foarte apropiat tocmai de această idee, fiindcă găsim în el „armata se compune din armata de uscat, aeronautica și marina, direcție generală, coordonarea și pregătirea acestor forțe se face de către statul major general al armatei, cu mijloacele puse la dispoziție de Ministrul armatei“.

...iar mai departe „ministerul armatei are în atribuțiunea sa, administrația controlul și înzestrarea armatei cu cele necesare apărării naționale“.

Vedeți dar cât eră de evidentă concepțiunea, că ministrului de război, i se rezervă numai administrația armatei, iar în ceea ce privește conducerea, ea trece asupra celorlalte organe. Nu pot să-mi explic ce s'a întâmplat. Am urmărit și eu debaterile cari au avut loc la Ca-

meră, și n'am văzut nici o discuțiune în această privință. Fapt este însă că această concepțiune, foarte justă, a fost părăsită cu desăvârșire și s'a revenit din nou la vechile sisteme de conducere, care au domnit la noi în decurs de 50 ani, și am arătat în partea întâia a cuvântării mele, că n'au dat rezultate de loc fericite.

În plus se spune, în proiectul de lege depus la Senat: „ministrul armatei are în atribuția sa, administrația, justiția, disciplina, conducerea și înzestrarea armatei cu cele necesare apărării naționale. El exercită conducerea prin marele stat major, fiind ajutat și de inspectorii generali de armată. „Este o formulă care nă schimbă nimic din trecut și garantez și pe viitor aceeași situațiune, pe care am descris-o în expunerea mea precedentă, va rămâne întocmai.

Însă găsește aici un lucru foarte periculos. S'au adăugat două cuvinte: „justiția și disciplina“, în atribuțiunile ministrului armatei, care nu erau în nici o lege anterioară. Vedeți pericolul? Nici nu ne dăm seama de el. Este posibil bunăoară, să avem un ministru al armatei, persoană civilă, care fără să fie nici comunist nici măcar socialist, dar să aibă o altă concepție despre disciplină, concepție care acum se vântură în Occident, adică, să fie partizanul dis-

ciplinei liber consimțite, nu impusă, și atunci conform acestei concepții, ar putea ordona acel ministru de război la un moment dat: că soldații nu sunt obligați să salute pe șefi, adică pe ofițeri.

D-lor, dacă acest lucru s'ar întâmpla în armata noastră, ar însemna prăbușirea ei, căci s'ar petrece același lucru ca în armata rusească, pe timpul lui Kerenski, după faimosul Ucaz Nr. I. Vedeți cât pericol este atunci, când se dau atribuțiuni de disciplină în mâna ministrului de război?

D. General Al. Lupescu: D-le general, astăzi cine este capul justiției militare în armată?

D. General N. Alevra: Ministrul armatei are acțiunea publică.

D. General Al. Lupescu: Vedeți dar că tot ministrul armatei.

D. General N. Alevra: El deschide numai acțiunea publică pentru coloneli și generali și aceasta este altă ceva.

D. G. Aslan: Tot el are în mână și chestiunile de disciplină.

D. General N. Alevra: Nu este prevăzut în legea actuală că ministrul armatei poate să pedepsească pe ofițeri. S'a ferit legiuitorul să spună acest lucru, pentru că este posibil să avem un ministru de război, general de brigadă.

Și cum s'ar putea să pedepsească un general de brigadă pe un camarad,

care are gradul de general de divizie sau de corp de armată. Cred că am explicat destul de bine această chestiune în partea întâia a cuvântărei mele, și deaceia eu găsesc asemenea dispozițiuni foarte primejdioase pentru armată și mai cu seamă în dauna disciplinei și a ierarhiei.

D. St. Graur: Să sperăm că la noi nu va fi cât va fi țara românească.

Concluzii

D. General N. Alevra: Aceastea sunt observațiunile de ordin general pe care le-am avut de făcut relativ la legea de organizare a armatei. În concluziune pot să spun, că în ceea ce privește părțile de detaliu, legea este bună și în orice caz mult superioară legii din 1924, pentru că se dau precizuni privitoare la unele stări de lucruri ce existau în armata noastră, cum sunt: aviația, tancurile, gazele asfixiante, etc., dar nu aveau nici o bază legală. Inșă o lege de importanța acesteia, o lege care formează statul militar al națiunii, nu își trage importanța din detalii, ci numai din principiile cari se degajează din ea și în această privință găsesc oare cari părți slabe.

În primul rând cum v'am spus, prin faptul că această lege nu a fost depusă

în Parlament, odată cu legea recrutării și cu legea cadrelor, nu știm dacă alcătuirea armatei va fi unitară și va prezenta un tot armonios.

Deasemenea, din prevederile legii nu rezultă sub care regim militar vom trăi în viitor; sub regimul națiunii sub arme, sau al națiunii armate? Pentru că sunt unele părți din lege, cum sunt chestiunile relative la atribuțiunile teritoriale, cari ne-ar face să credem că vom trăi sub regimul națiunii armate, și sunt altele, ca durata serviciului sub arme, care ne face să înclinăm, că am rămâne sub celălalt regim, acela al națiunii sub arme.

Dar, partea cea mai importantă, asupra căreia insist, este că din această lege nu rezultă de loc care va fi alcătuirea sau caracterizarea armatei de război, căreia toată organizarea de pace trebuie să-i fie subordonată și sunt nevoit să insist din nou asupra acestei chestiuni.

Armata de război poate să aibă trei proveniențe: să provină din armata de pace printr'o simplă sporire a efectivelor; poate să provină din armata de pace printr'o sporire a unităților și efectivelor numai în momentul decretării mobilizării, în sfârșit, poate să provină din armata de pace prin difuzarea ei, la de-

cretarea mobilizării și alcătuirea unei noi armate, adică armata de rezervă.

În primul caz va fi necesar să se sporească numărul unităților, căci este evident că nu putem face un război numai cu 8 corpuri de armată, mai ales când vom fi nevoiți a lupta pe 3 fronturi.

În cazul al doilea, adică acela al dublării sau triplării unităților din timp de pace, trebuie să se ia măsuri în ce privește sporirea cadrelor și în special a ofițerilor inferiori și a reangajaților.

În cazul al treilea, adică dacă bazăm totul numai pe rezerve, este evident că armata trebuie să fie mai redusă în timp de pace.

Noi am avut dela război încoace miniștri de război cari au avut câte trele aceste concepțiuni.

Am avut un ministru de război care spunea că va spori numărul unităților și care dăduse ordin să se facă studiile necesare pentru sporirea armatei cu două corpuri de armată și cu o divizie de cavalerie. Întâmplarea a făcut ca acest ministru să plece mai curând, astfel încât proiectul său nu a putut fi pus în aplicare.

Am avut apoi alt ministru de război care avea o altă concepțiune: era partizanul ideii de a păstra armata în timp de pace așa cum există și a dublării sau a triplării ei în timp de război. Nu a

luat însă nici o măsură în această privință și în loc să sporească numărul ofițerilor inferiori și a reangajaților, din contră a procedat contrariu, sporind numărul ofițerilor superiori și generali.

În fine, am avut un ministru de război care nu știu dacă a avut vreo concepție bine difinită, dar fapt este că a desființat 28 de regimente de infanterie și 7 regimente de cavalerie, părînd că înclină spre a treia concepție, adică a organizării armatei de rezervă, însă s'a oprit la mijlocul drumului, așa că am rămas și cu unitățile desființate, și fără rezerve organizate.

Noi nu putem lăsa o asemenea mare problemă la capriciul și discreția fiecărui ministru de război, pentrucă toate schimbările ce se aduc organizării în timp de pace, antrenează schimbări în planul de mobilizare, schimbări în proiectele de operații și mai cu seamă în planurile de transport ale armatei, în spre frontiere. La toate aceste lucrări iau parte organele administrative, direcția căilor ferate și marele stat-major, care trebuie să lucreze ani de zile.

Și vă dați seama la ce primejdii mari suntem expuși, dacă tocmai în timpul acestor transformări ne-ar surprinde un războiu.

În chestiuni de ordin militar, pentru ca să înfăptuești o operă utilă, tre-

buie să ai un crez și o concepție, dar mai cu seamă trebuie să ai o convingere neșămutată, pentru a nu fi ispitit ca la prima propunere efemeră, ce pare seducătoare, să-ți schimbi acel crez și acea concepțiune.

Ca dovadă: unul din cei mai iluștri generali cari i-a avut armata germană, a fost generalul von Schlieffen, care a fost șef de stat major timp de 14 ani.

Von Schlieffen eră poate superior generalului Moltke dela 1870. El este acel care a studiat un război pe două fronturi, pe cel rusesc și cel francez, și tot von Schlieffen a conceput că victoria contra Franței, nu se poate obține decât printr'un atac contra Parisului, și, în consecință, cerea ca aripa dreaptă să fie cât mai tare. Urmașii lui nu l-au înțeles și atunci, după plecarea sa din capul statului major, deși până la izbucnirea războiului mondial s'au mai înființat încă trei corpuri de armată, ele au fost destinate prin proiectele de operații la aripa stângă.

Mai mult, în timpul bătăliei dela Marna, în criza cea mai acută, comandamentul german neînțelegând problema, a luat două corpuri de armată dela aripa dreaptă — spre nenorocirea lor și bimele omenirii — și le-a trimis în Prusia orientală. Von Schlieffen, eră așa de convins că condițiunea, sine-

qua non pentru câștigarea victoriei, eră întărirea aripei drepte, încât pe patul de moarte, în 1913, cu câteva clipe înainte de a-și da obștescul sfârșit, ultimele sale cuvinte au fost: întăriți aripa dreaptă.

Evident că nu în aceleași condițiuni ca von Schlieffen, în 1913, dar cu aceeaș neștrămutată convingere vă spun și eu astăzi: fixați o idee directrice în ceea ce privește alcătuirea armatei de război, căreia toată organizarea de pace trebuie să-i fie subordonată. Dați chestiunile de conducere organelor superioare ale armatei, iar Ministerul de Război să nu aibă decât administrația și, în sfârșit, o cât mai largă descentralizare în comandamente, căci numai astfel se poate desvoltă inițiativa în corpul ofițeresc.

Aceste trei puncte formează crezul meu, isvorât din convingerea că numai astfel oștirea noastră va putea să facă față marilor greutăți ce le-ar întâmpina într'un viitor război.

Incheiere

Și acum, d-lor senatori, pentru a termina, vă mulțumesc cu recunoștință, pentru atențiunea cu care m'ați ascultat într'o chestiune atât de aridă și atât de străină de preocupările d-voastre obișnuite.

Vă rog să credeți că nu am luat cuvântul decât ca un ultim omagiu ce

mai puteam aduce armatei și drept prinos de recunoștință ce port acestei instituțiuni, care, atâta timp cât am făcut parte din rândurile sale, mi-a dat toate satisfacțiunile și nu mi-a cauzat nici o supărare. Și prinosul meu de recunoștință se mai îndreaptă către d-nii generali, senatori de drept, între cari, eu, ca militar, nu pot să uit și pe d. general Averescu, pentrucă toți, dar absolut toți, au fost șefii și profesorii mei, iar ceeace v'am expus d-voastre, nu este decât rezumatul principiilor, pe cari le-am desprins din timpul când eram elevul și subalterul d-niilor lor.

Doresc din tot sufletul ca tinerele generații de ofițeri ce se ridică acuma, să ia neconținut pildă dela acești încercați șefi ai armatei, cari, în timpuri de restriște pentru țară, și-au făcut pe deplin datoria, conducând armata la victorie.

D-lor senatori, din lunga luptă a istoriei noastre naționale, din jertfele fără seamăn, pe cari acest popor le-a făcut, pentru ca să-și asigure existența, a rezultat și un bine: astăzi avem un soldat desăvârșit. Soldatul nostru nu numai că este brav, pentrucă bravi sunt și soldații a altor popoare, soldatul nostru are însă o calitate ca nici un alt popor: el este foarte rezistent și foarte supus.

Iar ofițerii noștri, datorită superiorității rasei latine, au o facultate extra-

ordinară de a-și asimilă orice inovațiune în domeniul tehnicii moderne.

Acest desăvârșit soldat și acest excellent ofițer, nu așteaptă dela d-voastră, d-lor senatori, decât să dați armatei o organizare cât mai modernă și cât mai completă și să fiți asigurați că oricât de grele ar fi timpurile, oricât de mari ar fi evenimentele, armata noastră va ști să-și facă datoria.

De aceea, nu pot termina cuvântarea mea, decât spunând: Laudă și cinste bravei noastre armate! (Aplause prelungite și repetate).

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
1987

